

Miina Jokela

Ympäristökasvatus Meirän vasun osana

Opinnäytetyö

Syksy 2018

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Miina Jokela

Työn nimi: Ympäristökasvatus Meirän vasun osana

Ohjaaja: Mirva Siltakorpi

Vuosi: 2018 Sivumäärä: 52 Liitteiden lukumäärä: -

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia teoreettisen viitekehyksen kautta, mitä ympäristökasvatuksen käsite tarkoittaa varhaiskasvatuksen näkökulmasta ja mitä ympäristökasvatus pitää sisällään käytännössä. Lisäksi työ tuottaa Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukselle tietoa siitä, miten ympäristökasvatus näkyy alueen varhaiskasvatussuunnitelma Meirän vasussa.

Opinnäytetyön teoriassa ympäristökasvatuksen käsitettä avataan kuvaamalla ympäristökasvatuksen tausta ja tavoitteet. Lisäksi teoriassa esitellään muutamia varhaiskasvatuksen tapoja toteuttaa ympäristökasvatusta. Opinnäytetyön teorialu-
vuissa esitellään myös varhaiskasvatusta ohjaava asiakirja Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.

Menetelmänä tämän tutkimuksen toteuttamisessa käytetään sisällönanalyysiä, joka sopii erityisen hyvin tällaisen kirjallista-aineistoa hyödyntävän tutkimuksen toteuttamiseen. Tutkimusosiossa työ keskittyy esittelemään ne Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma Meirän vasun osiot, joissa käsitellään ympäristökasvatuksen opettamista Seinäjoen alueella. Tutkimuksen tulokset esitellään valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 2016 nousseen jaottelun mukaan ympäristössä oppimiseen, ympäristöstä oppimiseen sekä ympäristön puolesta toimimiseen. Materiaalina tutkimuksessa hyödynnetään Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma Meirän vasun lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman laatineen työryhmän jäsenten ryhmähaastattelua.

Tutkimuksen tuottamien tulosten mukaan Meirän vasussa on tullut huomioitua kaikki valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin 2016 kirjatut ympäristökasvatuksen ulottuvuudet. Lisäksi Meirän vasu täyttää varhaiskasvatuksessa toteutettavalle ympäristökasvatukselle asetetut tavoitteet, joiden mukaan lasten luontosuhdetta tulee vahvistaa sekä ympäristössä vastuullisesti ja kestävästi kehityksen mukaan toimimista opettaa.

Avainsanat: ympäristökasvatus, varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelma, laadullinen tutkimus, sisällönanalyysi

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Seinäjoki University of Applied Sciences

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Miina Jokela

Title of thesis: Environmental education as part of Meirän vasu

Supervisor(s): Mirva Siltakorpi

Year: 2018 Number of pages: 52 Number of appendices: -

The objective of the thesis is to study through a theoretical frame of reference what the concept of environmental education means from the point of view of early childhood education and what environmental education comprises in practice. Furthermore, the work produces for the early childhood education of the city of Seinäjoki information about how environmental education appears, in the area's early childhood education plan, Meirän vasu.

In the theory section of the thesis the concept of environmental education is introduced by describing its background and objectives. Furthermore the theory section introduces some methods of environmental education used by early childhood education. A document which refers to early childhood education *the National Core Curriculum for ECEC 2016* is also presented in the theoretical chapters of the thesis.

The research method used in the making of this thesis is content analysis, which fits a study utilizing written material such as this one well. In an actual study entry the thesis concentrates on presenting those sections of the early childhood education plan of the city of Seinäjoki Meirän vasu, that address the teaching of environmental education in the area of Seinäjoki. The results of the study are divided according to *the National Core Curriculum for ECEC 2016*, into learning in the environment, learning from the environment and environmental operating. In addition to the early childhood education plan of the city of Seinäjoki Meirän vasu, the group interview with the members of the team who have made this early childhood education plan was also used as source material in making the study entry of the thesis.

According to the results of the study all the dimensions of environmental education written in *the National Core Curriculum for ECEC 2016* are diversely taken into account in Meirän vasu. In addition to this fulfills all the objectives set to environmental education carried out in early childhood education, according to which the children's relationship to nature ought to be strengthened as well as operating responsibly in the environment and according to sustainable development ought to be taught.

Keywords: environmental education, early childhood education, early childhood education plan, qualitative study, content analysis

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	1
Thesis abstract.....	2
SISÄLTÖ.....	3
1 JOHDANTO.....	4
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	6
2.1 Opinnäytetyön prosessi.....	6
2.2 Laadullinen tutkimus.....	8
2.3 Menetelmänä sisällönanalyysi.....	11
3 YMPÄRISTÖKASVATUS.....	13
3.1 Ympäristökasvatuksen historiaa.....	13
3.2 Ympäristökasvatuksen tavoitteet.....	15
3.3 Ympäristökasvatuksen käytännön toteutuksia varhaiskasvatuksessa.....	17
4 VARHAISKASVATUS.....	22
4.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.....	22
4.2 Meirän vasu.....	26
5 YMPÄRISTÖKASVATUS SEINÄJOEN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMASSA.....	33
5.1 Oppiminen ympäristössä.....	34
5.2 Oppiminen ympäristöstä.....	36
5.3 Toimiminen ympäristön puolesta.....	38
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	40
7 POHDINTA.....	43
LÄHTEET.....	47

1 JOHDANTO

Ympäristökasvatus tunnetaan nykypäivänä kaikenikäisille tarkoitettuna oppimisena, jonka avulla pyritään vähentämään ihmisten ympäristövaikutuksia (Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskus 19.2.2018). Sen tavoitteina pidetään ympäristötietoisuuden ja kestävän kehityksen periaatteiden levittämistä sekä ympäristöriippuvuuden ja -vaikutusten ymmärtämistä (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 156). Ympäristökasvatuksella pyritään huolehtimaan siitä, että ihmisten perustarpeet kuten ilma, vesi ja ravinto säilyvät, jotta tulevienkin sukupolvien on mahdollista tyydyttää nämä tarpeensa (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 149–155).

Ympäristö- ja kestävän kehityksen kasvatuksella on huomattava merkitys kaikkien ihmisten hyvinvoinnille (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 149–155). Sillä luonto ja ympäristö tarjoavat monipuolista sisältöä ja elämyksiä kaiken ikäisille. Erityisesti kasville lapsille ne ovat tärkeä elinympäristö, jossa lapsen aistit pääsevät kehittymään ja saavat runsaasti erilaisia ärsykejä, hahmotuskyky paranee sekä tasapaino kehittyy. (Keisteri-Sipilä 2017, 14–54.) Lapsen ensimmäiset elinvuodet ovat kaikkein merkittävimpiä aikoja tälle kehitykselle, sillä silloin perusta lapsen ajattelulle sekä toiminnalle luodaan. Tänä aikana kehittyneet mallit säilyvät ja jalostuvat koko elämän ajan. (Parikka-Nihti 2011, 15.) Positiiviset luontokokemukset varhaisten kehitysvaiheiden aikana tukevat lapsen normaalia kasvua ja kehitystä, auttavat lasta oppimaan, ideoimaan sekä vahvistumaan ja tukevat psyykkistä kehitystä, itsetunnon vahvistumista ja itseilmaisua (Keisteri-Sipilä 2017, 14–24). Lasten oppimiskokemukset ovatkin aina kokonaisvaltaisia, ja niissä ovat mukana niin fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Tukemalla tätä lasten tarvetta hyvinvointiin, osallisuuteen ja toiminnallisuuteen sekä elämyksiin ja kokemuksiin erilaisissa ympäristöissä, varmistetaan kestävän kehityksen arvojen sekä ympäristökasvatuksen tavoitteiden toteutuminen. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 149–155.)

Varhaiskasvatusta ohjaavaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirjaankin on kirjattu velvoite ympäristökasvatuksen opettamisesta lapsille. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 mukaan ympäristökasvatuksella on kolme ulottuvuutta varhaiskasvatuksessa: oppiminen ympäristössä, ympäristöstä sekä

toimiminen sen puolesta. Näiden teemojen avulla varhaiskasvatus pyrkii vahvistamaan lapsen luontosuhdetta ja opettamaan vastuullista toimintaa ympäristössä sekä edistämään kestävään elämän tapaan kasvamista.

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan erityisesti pedagogiikkaa painottavaa, lapsen opetuksen, kasvatuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta. Varhaiskasvatus on aina suunnitelmallista sekä tavoitteellista toimintaa, joka tukee lasten kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. (Opetushallitus a, [viitattu 5.2.2018.] Varhaiskasvatuksessa on huomioitava kasvatuksellinen vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä sekä tarkasteltava tasapainoista kasvua jokaisella lapsen elämän osa-alueella. Onnistuneessa varhaiskasvatuksessa ovat mukana kasvatuksen ammattilaiset sekä lasten vanhemmat. Näiden toimijoiden välinen yhteistyö takaa lapsen kannalta mielekkään kasvun. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 11–14.)

Vaikka ympäristökasvatuksen ajatukset olivat 1990-luvulla voimakkaimmin esillä, on ympäristökasvatuksen paikkaa ja merkitystä varhaiskasvatuksessa alettu tutkia laajemmin vasta 2010-luvulla. Mari Parikka-Nihti on hyvä esimerkki lasten ympäristökasvatuksen esiin nostajista. Kirjallisuuden lisäksi aiheesta on nyt alettu tehdä useita erilaisia tutkimuksia, joiden tavoitteena on nimenomaan varhaiskasvatuksessa toteutettavan ympäristökasvatuksen avaaminen ja sen merkityksen korostaminen. Samanlaisesta ajatuksesta, esitellä ympäristökasvatusta sekä tutkia, kuinka se varhaiskasvatuksessa tulisi näkyä ja käytännössä näkyä, syntyi myös tämä tutkimus.

Tämä opinnäytetyö avaa lukijalleen, mitä ympäristökasvatuksella tarkoitetaan ja kuinka se näyttäytyy nykypäivän varhaiskasvatuksessa. Lisäksi työssä kuvataan, kuinka Seinäjoen kaupungin uuden varhaiskasvatussuunnitelman laatinut vasutyöryhmä on kirjoittanut ympäristökasvatuksen osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaa Meirän vasua.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerrotaan opinnäytetyön tekemisen projektista sekä opinnäytetyöstä laadullisena tutkimuksena. Lisäksi luvussa kuvataan opinnäytteessä käytettyä menetelmää, sisällönanalyysia. Luvussa kerrotaan pääpiirteittäin, mitä laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi tarkoittavat ja kuinka sisällönanalyysi sopii menetelmäksi tällaisen tutkimuksen tekoon. Lisäksi luvussa kuvataan sisällönanalyysin käytännön toteutusta ja pohditaan, miksi se on oikea menetelmä opinnäytetyön tekoon, kun tarkoituksena on hyödyntää valmista kirjallista materiaalia oman tutkimuksen sijaan.

2.1 Opinnäytetyön prosessi

Tätä opinnäytetyötä lähdettiin tekemään ympäristökasvatuksesta varhaiskasvatuksessa, kun Seinäjoen kaupunki toivoi tutkimuksia metsätoiminnasta alueellaan. Yhdessä Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa pohdittiin kiinnostavaa aihetta sekä sitä, millaiselle tutkimukselle olisi tarvetta ja mikä sopisi ajatukseen tehdä työ valmiista materiaalista oman aineistonkeruun sijaan. Tämän tutkimuksen aiheeksi valikoitui ympäristökasvatus osana Meirän vasua. Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat mitä ympäristökasvatus on erityisesti varhaiskasvatuksen näkökulmasta sekä kuinka ympäristökasvatus näkyy Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Yhteistyön ehtoina Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa oli, että valmis tutkimus toimitetaan heille, he saavat siihen täydet käyttöoikeudet sekä työ tullaan tarvittaessa esittelemään varhaiskasvatuksen johdolle sekä henkilöstölle. Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatus puolestaan sitoutui tarjoamaan tutkimusmateriaaliksi varhaiskasvatussuunnitelma Meirän vasun ja antoi luvan haastatella vasutyöryhmän jäseniä aineiston tueksi.

Tutkimuksen teko lähti liikkeelle tutkimuskysymysten muodostamisesta. Työssä hahuttiin luotettavuuden sekä kiinnostavuuden kannalta ensin kattavasti selvittää, mitä ympäristökasvatuksen käsite tarkoittaa ja kuinka se ymmärretään varhaiskasvatuksen kentällä. Lisäksi oli myös tärkeää perehtyä ensin yleisesti siihen, mitä nykyisessä lasten varhaiskasvatussuunnitelmassa säädetään ja sen jälkeen peilata tätä

uutta tietoa Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan ja verrata, kuinka ympäristökasvatus on siihen kirjattu ja täyttääkö se valtakunnalliset vaatimukset. Näihin kysymyksiin lähdettiin hakemaan vastauksi keräämällä opinnäytetyön teoriaosuus ensimmäisenä. Teorian haluttiin olevan mahdollisimman laaja sekä monipuolinen ja tarkastelevan ympäristökasvatuksen sekä varhaiskasvatuksen käsitteitä usealta eri kantilta. Tällainen teorian laaja hyödyntäminen lisää myös opinnäytteen luotettavuutta.

Teoriaosuuden valmistuttua siirryttiin myöhemmin avattavin sisällönanalyysin keinoin toteuttamaan varsinaista tutkimusta. Tulokset eriteltiin ympäristökasvatukselle tyypillisesti jaotteleamalla ne kolmeen osaan: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Johtopäätöksiin on vielä koottu saaduista tuloksista esiin nousseita ajatuksia sekä pohdintoja itse tuloksista.

Valmiin Meirän vasu-aineiston lisäksi ja osittain myös sitä selittämään suoritettiin yksi ryhmähaastattelu Meirän vasun laatineen työryhmän jäsenille. Haastatteluun osallistui kaksi vasutekstin laadinnassa alusta asti mukana ollutta henkilöä. Haastattelut suoritettiin maaliskuussa 2018 ja konkreettisenä haastattelupaikkana toimivat Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen aluejohtajien työtilat. Ryhmähaastatteluun päädyttiin, sillä sellainen oli haastateltavien kannalta mielekkäintä sekä aikataulullisesti helpoin järjestää. Haastatteluun osallistuminen oli kaikille vapaaehtoista, ja haastateltavilta pyydettiin kirjallinen suostumus. Haastattelun pohjana toimi teemahaastattelurunko, johon keskusteluaiheiksi oli kirjattu itse vasutyöryhmä, sen arvot sekä ympäristökasvatus ja Meirän vasu. Keskustelut talletettiin äänittämällä ja ne litteroitiin kirjalliseen muotoon myöhemmin. Äänitteiden ja litterointimateriaalin käytöstä, asianmukaisesta säilyttämisestä ja hävittämisestä sovittiin erikseen haastateltavien kanssa. Myös haastatteluihin viittaamisesta ainoastaan vasutyöryhmän jäsenten haastatteluna sovittiin, sillä osallistujajoukko oli hyvin pieni. Tarkempaa erittelyä haastateltavien sanomisista ei työhön haluttu tuoda, haastateltujen anonymiteetin turvaamiseksi.

Tutkimus on toteutettu tuottamaan laadukasta ja ajankohtaista tietoa ympäristökasvatuksesta varhaiskasvatuksen henkilöstölle sekä varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten vanhemmille. Työhön on koostettu, eri lähteitä hyödyntäen, laaja teoreettinen kokonaisuus ympäristökasvatuksen muotoutumisesta sekä tavoitteista.

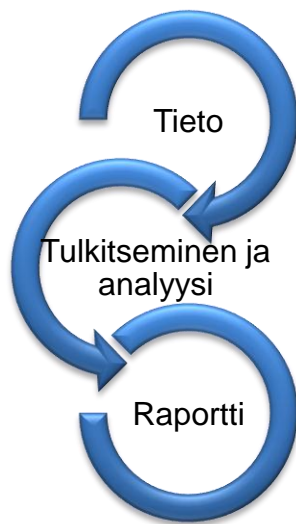
Teoriaosuuden avulla lukija saa nopeasti selkeän kuvan ympäristökasvatus-käsitteestä. Lisäksi työn tutkimusosio tuottaa Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstölle laadukasta tietoa siitä, kuinka varhaiskasvatussuunnitelma Meirän vasun laatinut työryhmä on saanut ympäristökasvatuksen ajatukset sekä Seinäjoen kaupungin visiot osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tutkimus siis auttaa Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatushenkilöstöä arvioimaan oman työnsä jälkeä sekä kehittämään Meirän vasua tulevaisuudessa. Käytännön työtä Seinäjoen alueella tekeville varhaiskasvatushenkilöstön jäsenille tämä tutkimus taas toimii hyvänä muistilistana niistä ympäristökasvatuksen tavoitteista, joita Meirän vasussa painotetaan. Lasten vanhemmat taas saavat tutkimuksen avulla kuvan siitä, millaista ympäristökasvatusta Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatus heidän lapsilleen tarjoaa.

2.2 Laadullinen tutkimus

Tämä opinnäytetyö on luonteeltaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä uuden tiedon tai tulkinnan löytäminen ja paljastaminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 160–166.) Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimuksella vastataan kysymyksiin ”miten” ja ”miksi” (Tutkijan ABC, [viitattu 4.6.2018]).

Tyypillistä laadulliselle tutkimukselle on tutkimuksen kokonaisvaltaisuus ja aineiston kokoaminen luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Siinä useimmin käytetään ihmisiä tietolähteinä ja luotetaankin tutkijan omiin havaintoihin tai tutkittavien tuottamaan tietoon, lisäksi tiedonhankintaa saatetaan täydentää lomakkeilla tai kyselyillä. Ihmislähtöisen aineistonkeruun perustana on tutkijan luotto omiin havaintoihinsa sekä ihmisten kyky sopeutua vaihteleviin tilanteisiin. (Hirsjärvi ym. 2014, 123–166.) Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistona voidaan käyttää haastattelujen, kyselyjen tai havainnoinnin kautta saatua informaatiota sekä erilaisiin dokumentteihin perustuvaa tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71–91). Silti laadullisella tutkimuksella ei koskaan pyritä osoittamaan tilastollisia yleistyksiä tai totuuksia, vaan ainoastaan ymmärtämään tiettyä tapahtumaa tai toimintaa tai tarjoamaan teoreettisesti mahdollinen tulkinta jostakin ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 57–70).

Tutkittavien joukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotantana. Analysointivaiheessa laadullinen tutkimus pyrkii paljastamaan odottamattomat seikat, ja lähtökohtana analysoinnille tulee olla aineiston yksityiskohtainen ja monitahoinen tarkastelu eikä niinkään teorian ja hypoteesien testaus. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma on joustava, ja sen annetaan muuttua tutkimuksen edetessä. Jotta laadullinen tutkimus on onnistunut, on tutkijan muistettava käsitellä tutkimuksesta nousseita tapauksia ainutlaatuisina ja tulkita niitä sen mukaisesti, yleistämättä. (Hirsjärvi ym. 2014, 123–166.) Itse tutkimusprosessin voidaan katsoa etenevän vaiheittain. Nämä laadulliselle tutkimukselle tyypilliset vaiheet ovat lueteltuna kuviossa 1. (Räsänen, [viitattu 4.6.2018].)

Kuvio 1. Kvalitatiivisen tutkimuksen vaiheet (Räsänen, [viitattu 4.6.2018]).

Kuviossa näkyvällä, laadullisen tutkimuksen, tieto-vaiheella tarkoitetaan aineiston keräämistä, joka kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarkoittaa yleensä haastattelujen tai havainnointien tekoa. Aineiston keruun jälkeen on tulkinnan ja analyysin vuoro. Tällä tarkoitetaan kerätyn materiaalin ja teoreettisen tiedon käsitteellistämistä sekä analysointia. Näin hankituista aineistoista pystytään muodostamaan päätelmiä. (Räsänen, [viitattu 4.6.2018].) Analysoinnissa hankittu materiaali on suotavaa ensin tarkastella tutkimukselle oleellisimmasta näkökulmasta. Näin tutkimusaineistoa saadaan supistettua helpommin käsiteltäväksi kokonaisuudeksi, jossa on vain tutkimusta eteenpäin vieviä havaintoja. Tämän jälkeen jäljelle jäänyt aineisto voidaan

yhdistellä suuremmiksi aihekokonaisuuksiksi, joista syntyvät lopulliset tulkinnat. Lopullista raporttia varten tutkijan on muodostettava laatimistaan tutkimusmateriaalin teemoista päätelmiä, jotka vastaavat hänen aiemmin asettamiinsa tutkimuskysymyksiin ja luovat vastauksen tutkimukselle. (Alasuutari 2011, 31–54.) Lopuksi näistä perusteellisen analyysin tuottamista päätelmistä muodostuu kirjallinen tai suullinen tutkimusraportti (Räsänen, [viitattu 4.6.2018]).

Tärkeää laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa on, että tutkija on osallisena tutkimuksessaan. Hän siis osallistuu toteutukseen konkreettisesti, esimerkiksi haastattelemalla tutkittaviaan, eikä ainoastaan tarkkaile heitä objektiivisesti. Kvalitatiiviselle tutkimukselle onkin tyypillistä, että kerättyä aineistoa tärkeämpänä pidetään tutkijan itsensä tekemiä havaintoja ja päätelmiä. Kvalitatiiviset tutkimukset toteutetaan aina konkreettisissa ja aidoissa tutkimusympäristöissä. Näin pyritään varmistamaan tutkimustulosten oikeellisuus. (Järvenpää 2.2.2006.) Kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta tehdessä tulee myös olla erityisen tarkkana, että tutkija pystyy tutkimustaan valmistellessaan, tehdessään sekä raportoidessaan toimimaan eettisesti. Tällöin hänen on tunnistettava ja tiedostettava etiikan merkitys tutkimukselle. (Eskola & Suoranta 2005, 34–83.)

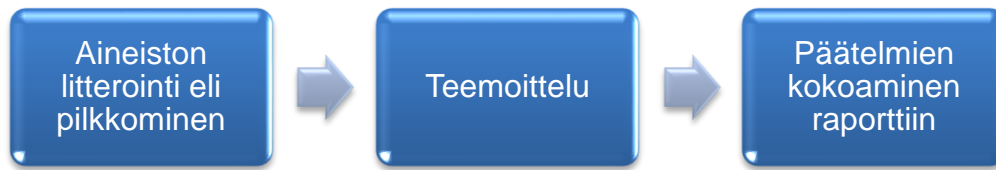
Tämä opinnäytetyö valikoitui laadulliseksi tutkimukseksi, koska sillä tuotetaan tulkintaa ympäristökasvatuksen esiintymisestä Meirän vasussa. Materiaalina tutkimuksessa on käytetty valmista dokumenttia, jonka tueksi on haastattelemalla kerätty Meirän vasun laatineiden ihmisten henkilökohtaisesti tuottamaa tietoa. Tutkimus pohjautuu siis pitkälti tutkijan omiin havaintoihin Meirän vasu tekstin pohjalta sekä tutkittavien henkilöiden tuottamaan tietoon, kuten laadullisen tutkimuksen kuuluukin. Tutkimukseen osallistuvat henkilöt on valittu etukäteen edustamaan mahdollisimman hyvin Meirän vasun työstämisessä mukana ollutta joukkoa, mikä kertoo laadulliselle tutkimukselle tyypillisestä satunnaisotannan puutteesta.

Tämän tutkimuksen tulosten ei ole myöskään tarkoitus olla yleistettäviä totuuksia ympäristökasvatuksen toteutumisesta lasten varhaiskasvatuksessa, vaan tulokset pätevät ainoastaan Seinäjoen alueen varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön. Tällainen teoriaan peilaava tulkinta onkin laadulliselle tutkimukselle yleistettävän totuuden etsimistä tyypillisempää.

2.3 Menetelmänä sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on laadullisessa tutkimuksessa usein käytetty aineiston analysointimenetelmä. Sisällönanalyysi on perinteikäs analysointimenetelmä, ja sitä voidaan käyttää laadullisen tutkimuksen kaikissa muodoissa. Sisällönanalyysi pyrkii luomaan tutkimuskohteesta yleispätevän, tiivistetyn kuvauksen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–125.) Sisällönanalyysi on tieteellinen metodi, jonka tavoitteena on analysoida erilaisia dokumentteja, kuten kirjoja, artikkeleita, kirjeitä, haastatteluja tai puhetta ja keskusteluja. Sisällönanalyysiä käytetään aina kirjalliseen muotoon tuotetun aineiston systemaattiseen ja tutkijan kannalta objektiiviseen analysointiin. (Hiltunen, [viitattu 5.6.2018].) Sisällönanalyysissä on oleellista tuottaa tutkimusaineistosta sanallista informaatiota ja tulkintaa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–125).

Sisällönanalyysin prosessi on hyvin samankaltainen kuin laadullisen tutkimuksen yleensäkin. Siinä aineisto paloitellaan ensin osiin, analysoidaan eli käsitteellistetään ja lopuksi tuotetut päätelmät kasataan tutkimustuloksiksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tutkimusta ja sen sisällönanalyysiä aloitettaessa on muistettava, että aineistosta löytyy aina uutta innostavaa tutkittavaa, mutta silti tutkijan on pidädyttävä tarkasti rajatussa ja valikoidussa tutkimuskohteessaan ja kerrottava tästä kaikki löytämänsä uusi tieto. Tutkimuksen kautta haetun tiedon tulee siis vastata tutkimuksen tarkoitusta ja sille asetettuja tutkimuskysymyksiä. Lisäksi tutkimuksen pohjalta kirjoitetusta raportista on selkeästi ymmärrettävä tutkimuksen kohde ja siihen löydetty mahdolliset vastaukset. Aiheen rajauksen jälkeen tutkija pääsee litte-roimaan hankkimaansa aineistoa eli poimimaan siitä tutkimuksen kannalta oleelliset seikat. Tämän jälkeen sisällönanalyysiä tehdessä on vuorossa löydetyn materiaalin teemoittelu, jossa painotuksen tulee olla kustakin aiheesta löydetyn tiedon analysoinnissa. Tässä vaiheessa tutkija pilkkoo poimimansa materiaalin ja luokittelee sen uudelleen järkeväksi kokonaisuudeksi, erilaisten aihepiirien mukaan. Tässä pyritään löytämään työstetystä aineistosta tutkimuskysymyksiä kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 91–125.) Kuviossa 2. havainnollistetaan vielä tätä sisällönanalyysin prosessia.

Kuvio 2. Sisällönanalyysi (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Sisällönanalyysi toimii tässä opinnäytetyössä aineiston analysointimenetelmänä, sillä tarkoituksena on luoda tiivistetty kuvaus ympäristökasvatuksen osuudesta Meirän vasussa. Näin Meirän vasua työväliseenään käyttävät varhaiskasvatuksen ammattilaiset pystyvät hyödyntämään tutkimuksen tuloksia pohtiessaan mitä ympäristökasvatuksen osa-aluetta heidän on pedagogisessa toiminnassaan kehitettävä. Tutkimus sopi sisällönanalyysillä toteutettavaksi, sillä vaikka pyrkimys on tuottaa kattava kuvaus ympäristökasvatuksen osuudesta Meirän vasussa, on tutkijan silti pysyttävä työssä objektiivisena. Vain näin Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatus pystyy todella saamaan tutkimuksen kautta haluamaansa tietoa ympäristökasvatuksen toteuttamisesta alueellaan.

Sisällönanalyysi on tutkimusmenetelmäksi selkeä valinta tässä työssä, sillä aineistona on tarkoitus käyttää Seinäjoen kaupungin vasutyöryhmän laatimaa Meirän vasu -varhaiskasvatussuunnitelmaa. Aineisto on siis kirjallinen dokumentti, varhaiskasvatussuunnitelma teksti. Lisäksi materiaaliksi haastateltiin ryhmähaastatteluna suunnitelman laatineen työryhmän jäseniä. Tästä teemahaastattelusta saatu äänimateriaali litteroitiin kirjalliseen muotoon, ja myös tätä dokumenttia hyödynnettiin tutkimuksen toteuttamisessa. Näin ollen tutkimusaineistot vastasivat hyvin sisällönanalyysissä tyypillisesti hyödynnettäviä dokumentin muotoja.

Myöskään tutkimuksen tuottamista varsinaisista tuloksista ei kaivattu uutta menetelmää tai malleja ympäristökasvatuksen toteuttamiseen, vain puhtaasti kirjallista dokumenttia siitä, kuinka ympäristökasvatus näkyy Meirän vasussa. Myös tällainen kirjallisen tuotoksen toteuttaminen on yksi sisällönanalyysille tyypillinen tavoite.

3 YMPÄRISTÖKASVATUS

Tässä luvussa kerrotaan varhaiskasvatuksessa ja kouluissa käytettävästä ympäristökasvatuksen käsitteestä, sen syntyhistoriasta, arvoista ja käytännön toteutuksista. Luvussa kerrotaan, miksi ympäristökasvatus on tullut osaksi varhaiskasvatusta ja opetusta, mitä sillä tavoitellaan ja kuinka sitä toteutetaan varhaiskasvatuksen kentällä. Luvussa avataan myös hieman ympäristökasvatuksen tavoitteita sekä käytännön soveltamismahdollisuuksia.

3.1 Ympäristökasvatuksen historiaa

Ennen 1960-luvun muutosta tunnettiin käsite ympäristönsuojelu, joka kehittyi paikallisesta toiminnasta ja muutoksista koko yhteiskunnan laajaksi tehtäväksi. Oikeus hyvään ympäristöön löytyy jo Suomen perustuslaista sekä Euroopan unionin perustamissopimuksesta. (Hilden 2011, 90.) Ympäristökasvatuksen ajatuksen katsotaan syntyneen noin 1960-luvun loppupuolella, mutta enemmän siitä alettiin puhua vasta 1970–1980-luvuilla (Venäläinen 1992, 13).

Usein ympäristökasvatuksesta puhuttaessa on sen katsottu tarkoittavan vain luontoon liittyvää kasvatusta, vaikka ympäristökasvatuksella on todellisuudessa monia eri ulottuvuuksia. Ympäristökasvatuksen käsite pitää luontoympäristön lisäksi sisälleen kulttuurisen, taloudellisen, sosiaalisen, eettisen ja jopa esteettisen ympäristön. (Cantell 2004, 12–13.) Näin ollen ympäristöä tulee tarkastella monipuolisesti, kokonaisuutena (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 11). Ympäristö tulee nähdä jokaiselle ihmiselle henkilökohtaisena kokemuksena, joka rakentuu ihmisten omista kokemuksista ympäristössä. Nykyään ympäristökasvatus voidaan määritellä kasvatukseksi, jolla pyritään lisäämään ihmisten ympäristömyönteisiä asenteita sekä saada heidät tietoisiksi riippuvuudestaan luonnosta. (Chawla & Flanders Cushing 2007, Parikka-Nihdin & Suomelan 2014, 18–20 mukaan.)

Ympäristökasvatuksen ajatusten rinnalle kehittyi nopeasti idea myös kestävästä kehityksestä, jonka teemat ja pyrkimykset yhdistyivät osaksi ympäristökasvatusta (Wolff 2004, 20). Kestävä kehitys määriteltiin ja määritellään edelleen tavoitteelliseksi ja jatkuvaksi toiminnaksi, jonka tarkoituksena on huolehtia luonnonvaroista

niin, että nykyiset ja tulevat sukupolvet kykenisivät elämään maapallolla viemättä muilta mahdollisuutta samaan. (Ympäristöministeriö 26.6.2017.) Myös Parikka-Nihdin (2011, 12–15) mukaan kestävän kehityksen katsotaan olevan tavoitteellista toimintaa, jonka päämääränä on hyvän elämän säilyttäminen kaikilla kestävän kehityksen, ekologisella, kulttuurisella, sosiaalisella ja taloudellisella osa-alueella. Kestävä kehitys ja sen opettaminen perustuvatkin aina ihmisten ja ympäristön kunnioittamiseen.

Ympäristökasvatuksen ensimmäiset sopimukset kantoivat viestiä siitä, että jokainen ihminen on vastuussa elämänlaadusta sekä ympäristön tilasta. Jotta nämä ajatukset saatiin kaikkien tietoon, alettiin koulutuksessa painottaa laatua ja kokonaistavallisuutta ja vuonna 1972 Yhdistyneiden kansakuntien järjestämässä konferenssissa ympäristökasvatus päätettiin sisällyttää kaikkiin koulujen oppiaineisiin. (Wolff 2004, 21.) Koulut ja oppilaitokset alkoivat huolehtia siitä, että kaikki ihmiset saivat tarvitsemansa tiedot ja taidot rakentaakseen kestävää ja kaikkien kannalta oikeudenmukaista tulevaisuutta (Loukola 2007, 6). 2000-luvulla laadittiin uusi ympäristökasvatuksen ja kestävän kehityksen toimintaohjelma *Agenda 21*, joka alkoi entistäkin enemmän painottaa koulutuksen merkitystä ympäristötietoisuuden levittäjänä (Wolff 2004, 21). *Agenda 21*:n lähtökohtana oli kestävän kehityksen ajatusten levittäminen koko maailmaan (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 12). Tätä ajatusta alettiin toteuttaa päättämällä, että kaikessa, koulussa ja myös sen ulkopuolella tapahtuvassa opetuksessa on tuotava esiin kestävän kehityksen ja ympäristökasvatuksen arvot. (Wolff 2004, 21). Opettamalla perinteisten työskentelytapojen lisäksi uusia menetelmiä, pyrittiin herättämään lasten herkkyyks ympäristöä kohtaan ja synnyttämään sitoutuneisuutta ympäristökasvatuksen ja kestävän kehityksen edistämiseen (Jeronen & Kaikkonen, 2001, 22–41).

Vuonna 2014 opetushallituksen hyväksymässä perusopetuksen opetussuunnitelmassa (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 16) esiin nostettiin kestävän kehityksen välttämättömyys ja sen kaikki osa-alueet. Uudessa opetussuunnitelmassa tällä tarkoitetaan lasten kasvuun ja kehitykselle tärkeää ymmärrystä siitä, että ihminen on osa luontoa ja näin riippuvainen ekosysteemistä. Käytännössä tämä toimintakulttuurin muuttuminen kestävämpään suuntaan näkyy monissa kouluissa muun muassa lajittelun ja kierrätyksen toteuttamisena (Koskinen 2010, 58–

63). Kestävän kehityksen korostamisella kaikilla kasvatuksen ja koulutuksen aloilla haluttiin Loukolan (2007, 6) mukaan lisätä oppilaiden kestävän kehityksen tietoja, taitoja ja motivaatiota. Nykyäänkin varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä kaiken muun koulutuksen on tuettava lasten ja nuorten kasvuun kohti kestävä kehitystä ja luonnonvarojen säästämistä (Parikka-Nihti 2011, 13).

Suomessa ympäristökasvatuskeskustelu ja sen kehittäminen olivat vilkkaimmillaan vasta 1980–1990 lukujen taitteessa. Tämän seurauksena vuonna 1989 Unesco käynnisti kansainvälisen Itämeri-hankkeen, *Baltic 21 E:n*, Suomeen perustettiin ensimmäinen luontokoulu, joka kulkee nimellä *Siuntion luontokoulu* ja *Suomen ympäristökasvatuksen seura* aloitti toimintansa 1991. 1993 Suomeen perustettiin vielä *Kestävän kehityksen toimikunta* sekä sen alainen *Koulutus- ja valistusjaosto*. (Wolff 2004, 22–23.) Suomalaiset ovat nykyään varsin kiinnostuneita sekä tietoisia ympäristöasioista. Suomalaiset kertovat itse olevansa ympäristöstään huolestuneita ja valmiita toimimaan tilanteen parantamiseksi, esimerkiksi luopumalla ympäristölle haitallisista tuotteista tai tavoista sekä toimimalla arjessaan toisin. Suomalaisia voidaan pitää varsin ympäristöystävällisinä ja ympäristötietoisina kansalaisina. (Pokka 2001, 5-6.)

3.2 Ympäristökasvatuksen tavoitteet

Ympäristökasvatus tarkoittaa elinikäistä oppimisen prosessia, ja sen tavoitteena on opettaa ihminen tiedostamaan oma ympäristönsä ja yhteiskunnalliset ympäristökyvykset sekä oman roolinsa ympäristön hoitajana ja säilyttäjänä (Wolff 2004, 19). Wolffin (2004, 19) lainaama Sytnik (1985) on asettanut ympäristökasvatukselle tiettyjä tavoitteita, joiden tulee täytyä onnistuneessa ympäristökasvatuksessa. Näitä tavoitteita ovat lisätä ihmisten tietoisuutta taloudellisten, sosiaalisten, poliittisten ja ekologisten tekijöiden vaikutuksista toisiinsa ympäristössä, taata ihmisille riittävät tiedot ja taidot ympäristön suojeluun sekä luoda yksilöille, yhteisöille ja koko yhteiskunnalle uusia, ympäristöä paremmin huomioivia ja sitä parantavia toimintamalleja. Cantell ja Koskinen (2004, 60–79) ovat Sytnikin kanssa samaa mieltä. Heidänkin mielestään ympäristökasvatukselle keskeistä on kehittää ihmisten ympäristöön liit-

tyviä tietoja sekä taitoja. Lisäksi Cantell ja Koskinen korostavat, että ympäristökasvatuksen tulisi opettaa ympäristömyönteisiä arvoja sekä vastuullista toimintaa. Parikka-Nihdin ja Suomelan (2014, 22) mukaan ympäristökasvatuskusen tavoitteena on ympäristötietoisien kansalaisten kasvattaminen. Vain näin ihminen voi Parikka-Nihdin ja Suomelan mukaan vapaaehtoisesti toimia ympäristöä tuhoamatta ja olla asenteiltaan sekä arvoiltaan ympäristömyönteinen. Lisäksi he korostavat käytöksen ja toiminnan muuttamisen tai parantamisen tärkeyttä, mikäli se aiemmin on ollut ympäristölle vahingollista.

Näiden määritelmien lisäksi ympäristökasvatuksen tavoitteiksi on määritelty, että jokaisen ihmisen tulisi ymmärtää ympäristön henkilökohtainen merkityksen itselleen. Ilman tätä ymmärrystä voi seurauksena olla ympäristöstä ja luonnosta vieraantuminen sekä välinpitämättömyys. (Chawla & Flanders Cushing 2007 Parikka-Nihdin & Suomelan 2014, 18 mukaan.) Parikka-Nihti ja Suomela (2014, 11) toteavat ympäristökasvatuksen ja kestävä kehityksen opettamisen tavoitteena olevan ymmärryksen lisääminen sekä arvostuksen hankkiminen ympäristölle. Ympäristökasvatuksella pyritään luomaan selkeä kuva yksittäisen ihmisen tai koko yhteiskunnan ja luonnon suhteesta, selventämään, miksi ihmiset ovat niin riippuvaisia ympäröivästä luonnosta sekä painottamaan ihmisen vastuuta ympäristön elinvoimaisuudesta (UNESCO 1991, Lahden 2000, 205–217 mukaan). Ympäristökasvatuksella ihmiset halutaan saada näkemään oma paikkansa luonnon ja yhteiskunnan kokonaisvaltaisena osana. Ihmisten halutaan huomaavan yhteiskunnan vaikutukset ympäristöön ja sisäistävän nämä huomiot osaksi omaa ajatusmaailmaansa. (Louhimaa 2005, 217–244.) Myös YK:n virallisen määritelmän mukaan ympäristökasvatuksella tulee tavoitella tietoisuuden kasvattamista. (FEE Suomi, [viitattu 15.12.2017]).

Ympäristökasvatuksella voidaan katsoa olevan sekä yksilöille henkilökohtaisesti merkittäviä tavoitteita sekä koko yhteiskuntaa ja maailmaa koskevia globaaleja tavoitteita. Yksilötason tavoitteena ympäristökasvatusta toteutettaessa voidaan pitää ympäristön merkityksen tiedostamista fyysiselle ja psyykkiselle hyvinvoinnille. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 12.) Tärkeää on kokemus siitä, että ihminen voi ympäristöstä huolehtimiseen tai ympäristökasvatukseen osallistumalla saada aikaan konkreettista muutosta omassa elämässään tai elinympäristössään (Cantell & Kos-

kinen 2004, 60–79). Tämä yksin ei kuitenkaan riitä, vaan globaalisti ajateltuna ympäristökasvatuksen tavoitteena on saada ihmiset tiedostamaan vastuunsa maapallon elinkelpoisuuden säilyttämisessä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 12). Tällöin tarvitaan Cantellin ja Koskisen (2004, 60–79) mukaan kaikkien ihmisten osallistumista ympäristön puolesta toimimiseen sekä yhteiskunnallista vaikuttamista. Ympäristökasvatuksen tarkoitus onkin luoda yksilöille, yhteisöille ja yhteiskunnalle ympäristöön liittyviä ja sitä parantavia toimintamalleja (FEE Suomi, [viitattu 15.12.2017]).

Cantellin ja Koskisen (2004, 60–79) mukaan ympäristökasvatuksen tavoitteiden asettaminen lähtee taustalla vaikuttavien tekijöiden tiedostamisesta. Kun ihminen on tietoinen, miksi hän haluaa oppia ympäristömyönteiseksi kansalaiseksi, hän voi täyttää sen edellyttämät taidot ja tavoitteet. Lisäksi ympäristökasvatus mahdollistaa ihmisille tarvittavien sellaisten tietojen, arvojen, asenteiden, sitoutumisen ja taitojen saamisen, joita he tarvitsevat suojellakseen sekä parantaakseen ympäristöään. (FEE Suomi, [viitattu 15.12.2017]). Cantellin ja Koskisen mielestä tärkeimpiä ympäristökasvatuksella saavutettavia tavoitteita ovat ympäristöherkkyyden ja ympäristöön kohdistuvien ajatusten sekä tunteiden herättäminen. Suomen luonnonsuojeluliitto ([viitattu 19.1.2018]) on samaa mieltä. Se nostaa ympäristökasvatuksen tavoitteiksi läheisen luontosuhteen luomisen ja ihmisten rakkauden luontoon. Nämä asiat johtavat Suomen luonnonsuojeluliiton mukaan elintavoiltaan vastuullisten ihmisten syntyymiseen sekä omasta elinympäristöstä huolehtimiseen ja sen suojeluun.

3.3 Ympäristökasvatuksen käytännön toteutuksia varhaiskasvatuksessa

Pienten lasten ympäristökasvatus ja kestävä kehityksen kasvatus alkavat usein oman lähiympäristön ihmettelyllä ja havainnoinnilla, josta siirrytään siitä iloitsemiseen leikkien ja liikkuen (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 11–13). Jätteiden käsittely, ihmisten luontoyhteys, luonnonvarojen tehokas käyttö, viisas kemikaalien käyttö sekä vihreät arvot, ympäristön kestävyys edistäminen ja ylläpitäminen, ekologiset valinnat sekä yhteisöllisyys ovat ympäristökasvatuksen ja kestävä kehityksen osa-alueita, joita kasvattajien on helppo käydä lasten kanssa läpi. Näiden asioiden käsittely jo varhaiskasvatuksessa lisää helposti lasten valmiuksia toimia luonnon hyväksi nyt ja tulevaisuudessa. (Pratt 2015, 76–102.)

Käytännössä ympäristökasvatusta on toteutettu lukuisien erilaisten menetelmien ja sovellusten kautta. Luonnossa liikkumalla kehitetään lasten fyysisiä ja sosiaalisia taitoja sekä opetetaan tutkivaa ja kyseenalaistavaa maailmankatsomusta. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 104–110.) Esimerkiksi lapsen motoriset taidot kehittyvät vaihtelevassa ja vaikeahkossakin maastossa liikuttaessa. Lisäksi lapset oppivat yhteistyön ja toisten kanssa vaikeissa tilanteissa toimeen tulemisen merkityksen. (Ketunen 2015, 6-10.) Kuviossa 3. esitellään muutamia ympäristö- ja luontokasvatuksen menetelmiä, joita erityisesti varhaiskasvatuksessa on hyödynnetty.

Metsämörri	Case Forest-pedagogiikka	Vihreä lippu
<ul style="list-style-type: none"> • Gösta Frohmin: lapset kaupungeista takaisin luontoon • Oman lähiympäristön & luonnon tutkiminen • Leikin merkitys • Luonnon tutkiminen & siitä huolehtiminen • Luontosuhde • Kaikilla aisteilla • Metsämörri-hahmo • Metsä toimintaympäristönä tärkeä 	<ul style="list-style-type: none"> • Design-suuntautunut pedagogiikka • Ivan Illich: astu ulos, tajoa mahdollisuus kulkea aistit avoinna, kysellen & ihmetellen • Oppiminen luonnossa • Kaikki arjen toiminnot ulkona (kokonaan poissa sisätiloista) • Saavutetaan yhtä aikaisesti useita lapsen kasvun & kehityksen tavoitteita • Lasten omat ideat, mielenkiinnonkohteet, ajatukset & tulkinnat • Lapsilähtöisyys ja osallisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminta ohjelma, Suomen Ympäristökasvatuksen seuran ylläpitämä • Ohjeita kestävän kehityksen toteuttamiseen • Vinkejä ympäristökasvatukseen, uusia ideoita & palautetta jo olemassa olevasta toiminnasta • Yhteiskunnallisen vaikuttamisen taidot • Ympäristövastuullisuus • Toiminnan suunnittelu itse, valmiiden ohjeiden pohjalta • Osallisuuden lisääminen, ympäristökuormitusten vähentäminen, kestävä kehitys, ympäristön hyväksi toimiminen & yhteistyö

Kuvio 3. Varhaiskasvatuksen käyttämiä ympäristökasvatuksen menetelmiä.

Metsämörri-toiminnan ideointi lähti liikkeellä ruotsalaisen Gösta Frohmin ajatuksesta, että luonnosta vieraantuneet lapset oli ohjattava kaupungeista leikkimään takaisin metsään ja luontoon (Nikkinen 2001, 11–17). 1950-luvun Ruotsissa kaupunkiympäristön nimittäin katsottiin olevan pienelle lapselle sopimaton kasvuympäristö (Parikka-nihti & Suomela 2014, 113–115). Tästä tarpeesta innostaa lapsia tutkimaan omaa lähiympäristöään ja luontoa syntyi Metsämörri ja Metsämörrikoulu, joiden tavoitteeksi asetettiin leikki, luonnon tutkiminen ja siitä huolehtiminen. Toiminnalla pyritään saamaan lapset toimimaan ja viihtymään luonnossa sekä luontosuhdetta halutaan ylläpitää, jatkaa ja syventää. Lisäksi Metsämörriin kautta lapsille opetetaan ympäristön ja luonnon sekä esimerkiksi tunturien ja vesistöjen suojelusta. (Nikkinen 2001, 11–17.)

Suomessa Metsämörri-toiminta kasvattaa suosiotaan koko ajan, ja toimintaa halutaan kehittää alkuperäisten tavoitteiden mukaan (Nikkinen 2001, 11–17). Parikka-Nihdin ja Suomelan (2014, 113–115) mukaan Metsämörri onkin nykyään monessa päiväkodissa käytössä ympäristökasvatuksen toteuttamisen välineenä. Lisäksi toimintaa järjestetään Suomessa myös vapaa-ajan ryhminä sekä päiväkotien ja koulujen toimintana. (Nikkinen 2001, 11–17).

Metsämörri-toiminnan keskeinen hahmo on itse Metsämörri, joka toiminnan ajatusten mukaan on satuhahmo, jolta lapset oppivat luonnonsuojelusta. Metsämörriin ajatuksen on, että lasten olisi helpompi oppia sadun ja leikin kautta, jos ohjaajana toimii satuhahmo eikä auktoriteettiaseman omaava aikuinen. Luonnon ja Metsämörrihahmon ympärille rakentuvien leikkien kautta lapset pääsevät osaksi luontoa ja voivat rakentaa tunnuseiteitä siihen. Lisäksi he oppivat kunnioittamaan luontoa ja pääsevät syventämään luontokäsitystään. (Nikkinen 2001, 11–17.) Lasten Metsämörriä luomien mielikuvien avulla aikuiset voivat luoda metsästä entistä jännittävämmän seikkailun. Metsämörriin tulee olla käsinkosketeltava symboli luonnon kasvatista, joka tuo metsän erikoisuuden lasten nähtäville. (Peimarin Latu ja Polku ry, [viitattu 23.1.2018].)

Toimintaympäristönä metsä onkin tärkeässä roolissa Metsämörri-toiminnassa. Metsä tarjoaa runsaasti uusia ääniä, hajuja ja paikkoja, jotka näyttäytyvät lapselle osana Metsämörri-seikkailua. (Nikkinen 2001, 11–17.) Parikka-Nihdin ja Suomelan (2014, 113–115) mukaan Metsämörriissä tavoitteena onkin saada lapset kokemaan luonto kaikilla aisteillaan. Myös he korostavat tavoitetta, jonka mukaan lasten toivotaan viihtyvän metsässä tutkien sen monimuotoisuutta.

Case Forest -pedagogiikan, joka tunnetaan myös Design-suuntautuneena pedagogiikkana (Metsäyhdistys 11.10.2017), taustalla on ajatus oppimisesta luonnossa, ulkona, kokonaan poissa sisätiloista. Tämä ajatus on lähtöisin psykologi ja kehityskriitikko Ivan Illichiltä. Hänen mukaansa mikään oppiminen ei voi käynnistyä, ellei astuta ulos ja tarjota lapsille mahdollisuutta kulkea aistit avoinna, tarkkaavaisena, kysellen ja ihmetellen. Case Forest -pedagogiikan kautta saavutetaan nopeasti ja samanaikaisesti useampia lapsen kasvulle ja kehitykselle asetettuja tavoitteita, toisin kuin silloin jos näitä asioita käsiteltäisiin yksitellen (Metsäyhdistys 11.10.2017).

Case Forest -pedagogiikassa lasten oppiminen tapahtuu heidän omien ideoidensa, ajatustensa, käsitystensä ja tulkintojensa kautta. Lisäksi heidän mielenkiinnon kohteensa vaikuttavat opeteltaviin asioihin. (Parikka-Nihti 2011, 50–54.) Tarkoituksena on tutkia metsää ja luontoa lapsilähtöisesti sekä lapsia motivoivasti. Kaikki toiminta lähtee liikkeelle lasten kysymyksistä, joista oppiminen etenee, aikuisten johdolla, lasten kysymyksiä ja ihmetyksen kohteita läpikäyden. (Kettunen 2015, 6-10.)

Parikka-Nihdin (2011, 50–54) mukaan Case Forest -toiminnassa tärkeää on muistaa lasten ja aikuisten yhteinen toiminnan suunnittelu. Suunnitelmat koskevat yleensä joko oppimistoimintaa tai sitä, miten lasten kysymyksiin voidaan yhdessä löytää vastauksia. Case Forest -pedagogiikassa oppiminen ja toiminta ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppimisen kokemuksista ja lasten kehityksestä kertovat lasten utelias ja innostunut asenne luonnossa toimista kohtaan. (Kettunen 2015, 6-10.)

Parikka-Nihdin ja Suomelan (2014, 104–110) mukaan lapsen osallisuus toteutuu Case Forest -pedagogiikassa aktiivisen toimimisen ansiosta. Kasvattajan on hyvä muistaa tämä ja toimia sen mukaan. Vaikka siis suurissa lapsiryhmissä näkökulmia ja kysymyksiä on paljon, aikuisen on toiminnassa huomioitava ne kaikki. Case Forest -pedagogiikan tavoitteiksi Parikka-Nihti ja Suomela määrittelevät elinikäisen, syvällisen ja elämän kaikilla osa-alueilla tapahtuvan oppimisen ajatuksen juurruttamisen lapseen. Lisäksi Parikka-Nihdin ja Suomelan mukaan on tärkeää opettaa lapset pohtimaan, millainen maailman tulisi olla tai miten he haluaisivat asioiden olevan tulevaisuudessa. Pääpaino kasvatuksessa ei siis ole nykyhetkessä vaan tulevaisuuden suunnittelussa. Parikka-Nihti (2011, 50–54) pitää Case Forest -pedagogiikkaa hyvänä kasvatuksen ja opetuksen menetelmänä lasten lisäksi myös varhaiskasvattajien kannalta. Se on kasvattajalle voimavara, joka tarjoaa teoriataustan ja menetelmäosaamisen, jolloin aikuisille jää suunnittelutyön sijaan aikaa aidosti kuunnella lapsia. Case Forest -pedagogiikassa suurin osa lasten oppimisesta on opittu muuten kuin perinteisellä opettajakeskeisillä menetelmillä (Kettunen 2015, 6-10).

Vihreä lippu -ympäristöohjelman tarkoitus on olla ohje kestävän kehityksen toteuttamiseen (Joensuu 2004, 146–152). Vihreä lippu -toiminta antaa vinkkejä ympäristökasvatuksen kehittämiseen, uusia ideoita sekä palautetta jo olemassa olevasta toiminnasta (EDU.fi, [viitattu 26.1.2018]). Vihreä lippu -ympäristöohjelman tausta

on Ecoschools-järjestön laatimassa toimintaohjeessa, jonka pyrkimyksenä on kestävän kehityksen edistäminen (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 112–113). Vihreä lippu -ohjelmaa toteuttavissa Vihreä lippu -päiväkodeissa opetellaan yhteiskunnassa vaikuttamisen taitoja sekä eletään ympäristövastuullisesti (Joensuu 2004, 146–152).

Vihreän lipun alaiset päiväkodit toimivat arjessaan ympäristövastuullisesti, ja ympäristöarvot näkyvät toiminnassa ja sen suunnittelussa. Vihreän lipun -päiväkodit suunnittelevat itse toimintansa, valmiiden raamien sisällä. Konkreettista ja monipuolista tehtävää on oltava ympäri vuoden ja ympäristökasvatuksen on oltava osa opetusta. Tavoitteena näillä toimilla on kasvattaa ympäristötietoisia ja -vastuullisia kansalaisia. (Joensuu 2004, 146–152.) Vihreä lippu -ympäristöohjelman periaatteita ovat lasten osallisuuden lisääminen aktiivisella toiminnalla, maailman ympäristökuormituksen vähentäminen, kestävän kehityksen idean opettaminen lapsille, jatkuva ympäristön hyväksi tehtävän toiminnan kehittäminen ja yhteistyö muiden toimijoiden sekä ympäröivien yhteisöjen ja koko yhteiskunnan kanssa (FEE-Suomi, [viitattu 26.1.2018]).

Parikka-Nihti ja Suomela (2014, 112–113) pitävät Vihreä lippu -ohjelman tarkoituksena saada kaikki yksikön, esimerkiksi päiväkodin, jäsenet mukaan toimintaan, heitä edustamaan valittujen yksilöiden kautta. Nämä lasten valitsevat edustajat muodostavat raadin, suunnittelemaan eri teemojen ympärille toimintaa, toteuttamaan sitä sekä raportoimaan sen. Jos toiminta on raportin mukaan onnistunut tarpeeksi hyvin, saa päiväkoti siitä palkinnoksi vihreän lipun (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 112–113.) Ennen vihreän lipun saamista Suomen Ympäristökasvatuksen seura arvioi, täyttääkö päiväkoti ohjelman kriteerit ja voidaanko hänelle myöntää Vihreä lippu -tunnus (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 112–113; Vihreä lippu, [viitattu 26.1.2018]). Vihreä lippu -ympäristöohjelman kautta sen jäsenet saavat avun ja tuen lisäksi konkreettista materiaalia ympäristökasvatuksen kehittämiseen. Jäsenillä on oikeus Vihreä lippu ja ympäristökasvatusopetusmateriaaleihin ja -kansioihin, ajankohtaisiin tietoihin sekä erilaisiin täsmäkoulutuksiin. (EDU.fi, [viitattu 26.1.2018].)

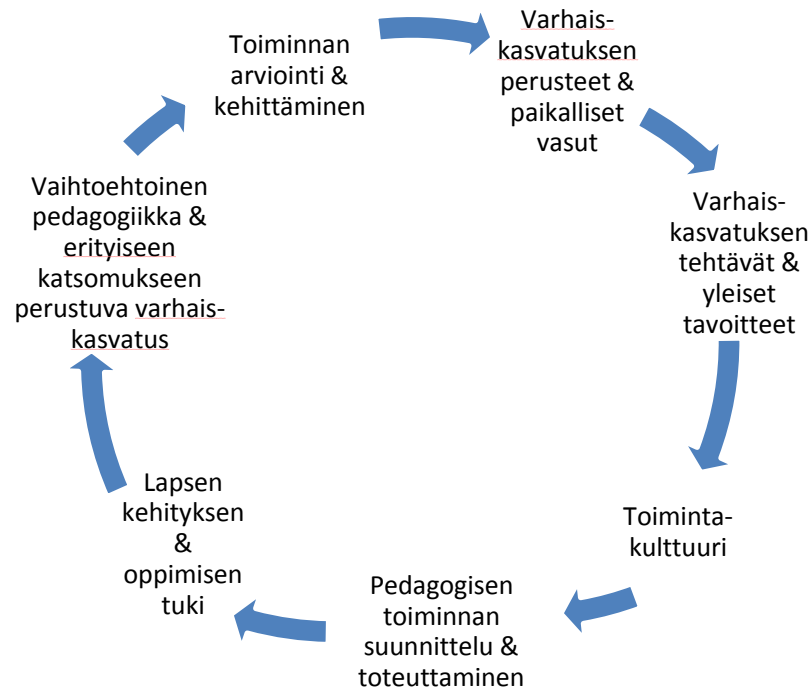
4 VARHAISKASVATUS

Tässä luvussa selvennetään varhaiskasvatuksen käsitettä sekä kerrotaan mitä valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sisältävät. Luvussa kuvataan perusteita pääpiirteittäin ja kerrotaan myös, mitkä asiat on valmiiksi säädetty, ja mitä on jätetty paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien päätettäviksi. Tarkoituksena on lisäksi kuvata, mitä valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 säädetään ympäristökasvatuksesta. Luku esittelee vielä Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma Meirän vasun, ja kertoo, mitä siinä säädetään.

4.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016

Varhaiskasvatusta ohjaavat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä paikalliset ja lasten henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. (Opetushallitus a, [viitattu 5.2.2018].) Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pyrkimyksenä on yhtenäistää eri palveluntuottajien toteuttamaa varhaiskasvatusta, auttaa sisällön kehittämisessä sekä parantaa varhaiskasvatuksen laatua yhdenmukaistamalla varhaiskasvatuksen järjestämisen ehtoja (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 7-10). Perusteiden pohjalta kunnat, kuntayhtymät sekä muut palveluntuottajat laativat omat paikalliset suunnitelmansa. Perusteiden ja paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien avulla varhaiskasvatuksen henkilöstö laatii jokaiselle lapselle oman, henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelmansa. (Opetushallitus a, [viitattu 5.2.2018].) Varhaiskasvatussuunnitelmat ovat työkaluja ja konkreettisia esimerkkejä varhaiskasvatuksen yhtenäistämisestä (Opetushallitus b, [viitattu 6.2.2018]).

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 pitää sisällään seitsemän päälukua, joiden alle varhaiskasvatuksen tehtävät ja tavoitteet on kirjattu. Joka luvun lopussa on lisäksi erillinen kappale, jossa kerrotaan, mitä käsitellystä asiasta on jätetty paikallisten suunnitelmien päätettäväksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 5-12.) Kuviossa 4 on lueteltuna kaikille varhaiskasvatussuunnitelmille pakolliset teemat.

Kuvio 4. Kaikille varhaiskasvatussuunnitelmille pakolliset osa-alueet.

Ensimmäisenä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa avataan, mitä perusteet tarkoittavat ja keitä ne velvoittavat. Kuvataan myös mitä paikallisilla ja lasten henkilökohtaisilla varhaiskasvatussuunnitelmissa tarkoitetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vaativat jokaista kuntaa tai kuntayhtymää sekä muita varhaiskasvatuspalveluidentuottajia laatimaan paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman, jota noudatetaan alueen toimipisteissä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8-12.) Henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma tulee varhaiskasvatuslain (19.1.1973/36) mukaan laatia jokaiselle päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle ja siihen kirjataan lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon tavoitteet sekä toteuttaminen.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toisessa luvussa käsitellään varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä tehtäviä. Luvussa kerrotaan, millaisia veloitteita sekä ohjeita varhaiskasvatusta järjestävien tahojen tulee noudattaa sekä millaiset toimintamuodot lasketaan varhaiskasvatukseksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 13–25.) Varhaiskasvatuspalveluita voivat tuottaa kunnat, kuntayhtymät, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat tai seurakunnat (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 11–14).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toinen luku käy lisäksi läpi, millaisena osana lapsen elämää varhaiskasvatus nähdään, millaista arvoperustaa ja oppimiskäsitystä sen tulee noudattaa tai korostaa sekä millaista pedagogista osaamista varhaiskasvattajilta vaaditaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 13–25.) Perusteiden toiseen lukuun on myös lueteltu, millainen pohja lapsen laaja-alaiselle oppimiselle pitää tarjota. Siihen kuuluvat ajattelun kehittymisen tukeminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutuksen ja itseilmaisun kehittymien tukeminen, itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen opettelu, monilukutaidot ja tieto- sekä viestintäteknologian käytön harjoittelu ja osallistumis- sekä vaikuttamismahdollisuuksien tarjoaminen ja niihin tarttumisen opettelu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 13–25.)

Kolmannessa eli varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria käsittelevässä luvussa kerrotaan sen kehittämistä ja periaatteista sen takana. Lisäksi luvussa käsitellään varhaiskasvatusta oppivana sekä leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustavana yhteisönä. Luvussa käydään läpi osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon ilmenemistä varhaiskasvatussyhteisössä sekä kulttuurien moninaisuuden ja kielten merkitystä varhaiskasvatukselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 27–34.)

Kolmannessa luvussa kerrotaan myös, kuinka varhaiskasvatuksessa tulee huolehtia lasten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta sekä kiinnittää huomiota kestävien elämäntapojen levittämiseen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 27–34). Varhaiskasvatuksessa kestävien elämäntapojen opettamisella tarkoitetaan lasten havainnoinnin, tutkimisen ja ympäristön ymmärtämisen vahvistamista. Kestävän kehityksen kasvatukseen tulee olla lapsia voimaannuttavaa, osallistavaa ja ilosta, vaikka kestävä kehitys ja muut maapallon elinkelpoisuuden säilyttämisen teemat ovatkin aiheina haastavia, jopa aikuisille. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 35–45.)

Näiden lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kolmanteen lukuun on avattu, millainen oppimisympäristö lapselle on luotava, millaista yhteistyötä varhaiskasvatuksen tulee tehdä vanhempien ja moniammatillisten yhteistyötahojen kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 27–34.) Varhaiskasvatuslaki (L 19.1.1973/36) määrittää, että varhaiskasvatuksessa ympäristön on oltava kehittävä ja oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen. Ympäristössä tulee huomioida

lapsen ikä ja kehitys sekä toimitilojen ja välineiden on oltava asiaankuuluvat. Varhaiskasvatuslain (L 19.1.1973/36) mukaan lapsen vanhemmilla tai muilla huoltajilla on oikeus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatuksen pedagogista puolta käsitellään varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 luvussa neljä. Siinä kuvataan, millaisen viitekehyksen varhaiskasvatus antaa pedagogiikan toteuttamiselle sekä miten sitä tulisi suunnitella, toteuttaa ja dokumentoida. Lisäksi luvussa kerrotaan pedagogiikan mahdollisimman monipuolisesta toteuttamisesta erilaisin menetelmin sekä mitä kasvattajilta vaaditaan menetelmien valitsemiseksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 35–50.) Tärkeää on pedagogisessa toiminnassa muistaa kokonaisvaltaisuus, sillä pedagogiikka liittyy vahvasti kaikkeen toimintaan. Arjen pienet opetukselliset ja ohjaukselliset hetket voivat synnyttää laajoja pedagogisia kokonaisuuksia, joiden parissa lapset viihtyvät pitkään. Näiden tilanteiden huomaaminen vaatii aikuiselta vahvaa tilannetajua sekä herkistymistä. Kasvattajan on kyettävä hetkessä arvioimaan toimintaa ja sen mielekkyyttä sekä vaikutuksia. (Ahonen 2017, 8-12.)

Varhaiskasvatuksen perusteiden neljännessä luvussa esiin nousee myös leikki lapsen kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen lähteenä sekä varhaiskasvatuksessa käsiteltävät oppimisen alueet. Varhaiskasvatus pyrkii luomaan lapsille myönteisen asenteen oppimista kohtaan. Tämä tapahtuu ottamalla lapselle luontaiset toimintatavat sekä toiminnan mielekkyys huomioon varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2006, 15–30.) Näiden lisäksi neljäs luku tarkentaa vielä eri kieliin ja kulttuureihin suhtautumista sekä kaksikielisyyttä varhaiskasvatuksessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 35–50.) Eri kieli- ja kulttuuritaustaisille lapsille varhaiskasvatusta järjestetään kuten muillekin lapsille niin, että lapset ovat muiden mukana lapsiryhmässä, mutta heidän sosiaalisia suhteitaan pyritään vahvistamaan ja tukemaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 39–42.)

Lapsen kehitykselle ja oppimiselle tarjottavaa tukea käsitellään luvussa viisi. Siinä kuvataan, millä periaatteella tukea tulee lapselle järjestää sekä millaista yhteistyö on tuen aikana, lapsen huoltajien ja asiantuntijoiden kanssa. Luku avaa myös, miten tuki varhaiskasvatuksessa konkreettisesti toteutetaan ja kuinka se tulee näkyä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

2016, 51–61.) Tukea tarvittaessa varhaiskasvatuksen rooli on merkittävä, jotta haasteet havaitaan ajoissa (Ahonen 2017, 156–161). Varhaiskasvatuksen ja lapsen vanhempien yhteisellä toiminnalla pyritään ennaltaehkäisemään tuen tarpeen kasaantumista ja avun saamisen pitkittymistä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 35–37). Lisäksi toimiva yhteistyö lapsen vanhempien tai huoltajien ja henkilökunnan sekä muiden ammattilaisten, kuten perheneuvolan ja erityislastentarhanopettajien kanssa on tärkeää, jotta lapsen kokonaisvaltainen tuki mahdollistuu. Lisäksi tuen tarve on kirjattava lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä arvioitava säännöllisesti. (Ahonen 2017, 156–161.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 kuudennessa luvussa on avattu vaihtoehtoisia tai erityiseen katsomukseen perustuvia pedagogiikan toteuttamisen menetelmiä, mikäli niille on tarve. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 51–61.)

Viimeiseen, perusteiden seitsemänteen, lukuun on lisäksi kirjattu varhaiskasvatuksen toiminnan arviointia ja kehittämistä koskevat säädökset, eli se, kuinka varhaiskasvatuksen toteuttamaa pedagogista toimintaa tulee arvioida ja kehittää (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 51–61.) Varhaiskasvatuslain (L 19.1.1973/36) mukaan arvioinnin tarkoitus onkin turvata kyseisen lain toteutuminen, tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä sekä taata ja edistää lasten hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Arvioinnin on oltava suunnitelmallista sekä säännöllisesti tapahtuvaa. Tärkeää on arvioinnista saatavan laaja-alaisen ja käytännön työskentelyä ohjaavan tiedon kannalta suunnata arviointi pedagogiikkaan, ei lapsiin tai varhaiskasvatuksen henkilöstöön. (Ahonen 2017, 289–296.)

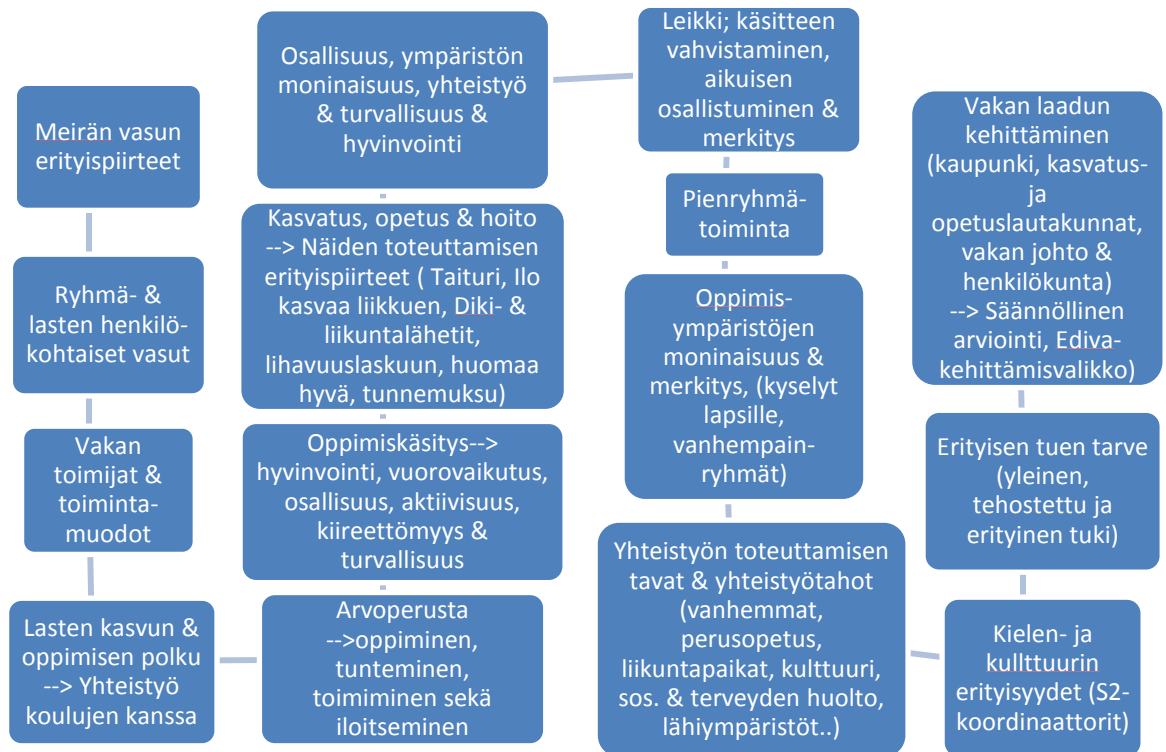
4.2 Meirän vasu

Meirän vasu on Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen varhaiskasvatussuunnitelma, jonka on laatinut 17 hengen työryhmä, joka koostuu vapaaehtoisesti mukana olevista lastentarhanopettajista, erityisopettajista sekä hoitajista. Meirän vasu on käytössä Seinäjoen, Peräseinäjoen sekä Ylistaron alueen varhaiskasvatuksessa. (Vasutyöryhmän jäsenten haastattelu 8.3.2018.) Meirän vasu on luotu valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 pohjalta, ja sen on tarkoitus

konkretisoida perusteiden asettamat varhaiskasvatuksen keskeiset tavoitteet ja sisällöt sekä nostaa esiin alueittaiset käytännöt ja erityisyydet (Helenius & Lummelahhti 2018).

Meirän vasua työstettiin tekovaiheessa pienempinä osina, joista lopulta koottiin varsinainen vasuteksti. Ennen Meirän vasun julkaisua sen sisältöä sekä ulkoista toteutusta pääsi kommentoimaan 13 varhaiskasvatuksen henkilöstön jäsentä sekä 11 yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden tuottajaa ja yhteistyökumppania. Lisäksi lasten ja huoltajien mielipiteet ja ajatukset pyrittiin ottamaan vasun teossa huomioon. (Meirän vasu 20.6.2017, 4-6.) Vanhempien kanssa tulevan varhaiskasvatussuunnitelman sisältöä käytiin läpi heille järjestetyissä vanhempien ryhmissä. Näin heiltä saatiin hyviä kommentteja varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä sekä samalla vanhempia saatiin myös sitoutettua työskentelyyn. Lapsia haastateltiin enimmäkseen oppimisympäristöön liittyvissä kysymyksissä ja heidän vastauksensa on kirjattu Meirän vasuun. Myös varhaiskasvatuksen johtoryhmällä, eli aluejohtajilla ja varhaiskasvatusjohtajalla oli mahdollisuus seurata ja osallistua Meirän vasun tekoon (Vasutyöryhmän jäsenten haastattelu 8.3.2018).

Meirän vasu sisältää jo aiemmin luetellut valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 velvoittamat, kaikille varhaiskasvatustoteuttaville tahoille kuuluvat tehtävät. Näiden perusteista tulevien kokonaisuuksien lisäksi Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen vasutyöryhmä on halunnut tuoda Meirän vasuun paljon seinäjokelaisia sekä eteläpohjalaisia erityispiirteitä. Jokaiseen lukuun on yleisten, laista tulevien ja jokaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavien, kokonaisuuksien lisäksi kirjattu kuinka, Seinäjoen varhaiskasvatus huolehtii perusteiden velvoittamista kokonaisuuksista omalla tyylillään. (Meirän vasu 20.6.2017.) Kuvioista 5 käyvät ilmi ne Meirän vasun osat, joista seinäjokelaisia erityispiirteitä voidaan havaita.

Kuvio 5. Seinäjokelaiset erityispiirteet Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma Meirän vasussa.

Meirän vasun ensimmäinen luku kuvaa kokonaan, mikä Meirän vasu on, kuinka Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelma eroaa muista vasuteksteistä ja mitä alueellisia erityispiirteitä Meirän vasulla halutaan korostaa. Lisäksi luvussa on lueteltu, mitkä kaupungin toimintaa ohjaavista asiakirjoista vaikuttavat myös varhaiskasvatuksen toteuttamiseen Seinäjoella ja millaisia seinäjokelaisia tai eteläpohjalaisia arvoja Meirän vasun mukaan toteutettu varhaiskasvatus korostaa. Meirän vasun toiseen lukuun on puolestaan kerätty lasten henkilökohtaisten ja ryhmäkohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien laadinnasta. Luvussa avataan, kuinka erilaisia varhaiskasvatussuunnitelmia Seinäjoella käytetään ja millaista hyötyä niillä tavoitellaan käytännön työskentelylle. (Meirän vasu 20.6.2017, 4-8.)

Meirän vasun kolmas ja neljäs luku käsittelevät seinäjokelaisesta näkökulmasta huomioituja, erilaisia varhaiskasvatuksen toteuttamismuotoja. Kolmannessa luvussa kerrotaan yksityiskohtaisemmin Seinäjoella toimivista, vaihtoehtoista pedagogiikkaa tarjoavista Steiner-päiväkoti Pajulinnusta sekä kristillisestä Suvikellon päiväkodista. Neljäs luku puolestaan keskittyy esittelemään Seinäjoen kaupungin

varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Luvussa kerrotaan erikseen Seinäjoen päiväkodeista sekä esiopetuksesta ja niiden yhteistyöstä, vuoro- ja iltahoidon mahdollisuuksista Seinäjoella sekä perhepäivähoidosta ja avoimesta varhaiskasvatuksesta. (Meirän vasu 20.6.2017, 9-12.)

Meirän vasun viidennessä luvussa jatketaan yhteistyön esittelyä Seinäjolla. Luvussa keskitytään erityisesti varhaiskasvatuksen ja koulun väliseen yhteistyöhön ja siihen kuuluvien erilaisten tiedonsiirtotoimenpiteiden esittelyyn. Lisäksi 5. luvun lopussa esitellään vielä hieman koko Etelä-Pohjanmaalla käytössä olevan ohjeellisen vuosikellon hyödyntämistä yhteistyön ja erilaisten lapsen siirtymävaiheiden runkona. (Meirän vasu 20.6.2017, 13–14.)

Kuudenteen ja seitsemänten lukuun Meirän vasussa on koottu Seinäjoen varhaiskasvatusta ohjaavat arvoperusta sekä oppimiskäsitykset. Seinäjoella varhaiskasvatuksen keskeisiksi arvoiksi on nostettu oppiminen, tunteminen, toimiminen sekä iloitseminen. Oppimiskäsityksissä korostuvat Meirän vasussa hyvinvointi, vuorovaikutus, lasten osallisuus ja aktiivisuus sekä kiireetön ja turvallinen ilmapiiri varhaiskasvatuksessa (Meirän vasu 20.6.2017, 15–16.) Myös myöhemmin Meirän vasun yhdeksännessä luvussa laaja-alaisen osaamisen esittelyn yhteydessä nämä neljä Seinäjoen varhaiskasvatuksen peruspilaria nousevat esiin. Niiden lisäksi yhdeksänten lukuun on kirjoitettu lasten osallisuuden tärkeydestä Seinäjoella, kulttuurin, kielen ja katsomuksen moninaisuudesta sekä sukupolvien välisestä yhteistyöstä. Myös turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistaminen varhaiskasvatuksessa on kirjattu Meirän vasun yhdeksänten lukuun. (Meirän vasu 20.6.2017, 18–21.)

Meirän vasun kahdeksannessa luvussa puhutaan, kuinka kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus toteutuu Seinäjoen varhaiskasvatuksessa. Meirän vasun mukaan nämä kolme varhaiskasvatuksen osa-aluetta nivoutuvat yhteen kokonaisuudeksi, joka painottuu eri-ikäisten lasten varhaiskasvatuksessa eri tavoin. (Meirän vasu 20.6.2017, 17.) Lisäksi kahdeksannessa luvussa on jo hieman avattu, millaisia erityispiirteitä näihin kolmeen osa-alueeseen on Seinäjoella liitetty. Meirän vasun mukaan oman elinympäristön ja kestävä kehityksen opettaminen lapsille ovat seinäjokelaisia arvoja ja näin osa tätä kokonaisuutta. (Meirän vasu 20.6.2017, 17.)

Seinäjoella jokaisessa päiväkodissa pyritään toteuttamaan taide- ja kulttuuriosaa-
misessa Taituri–taidetoimintamallia, liikunnassa Ilo kasvaa liikkuen -ohjelmaa ja Di-
gilähettejä tieto- ja viestintäteknologian opettamisessa. (Meirän vasu 20.6.2017,
17.) Näitä, Seinäjoella pedagogista toimintaa vahvistamassa olevia erityispiirteitä,
on lisäksi avattu Meirän vasun muissakin luvuissa, kuten luvussa 10 ja 17. Kymme-
nessä luvussa kerrotaan myös Seinäjoella käytössä olevasta Lihavuus laskuun
– ohjelmasta sekä Sydänmerkki-kriteeristöstä. Lisäksi Meirän vasun mukaan Sei-
näjoen varhaiskasvatuksessa ehkäistään kiusaamista Mannerheimin lastensuojelu-
liiton materiaalilla ja opetetaan tunnetaitoja erilaisilla ohjelmilla, joita ovat muun mu-
assa Tunnemuksu, Huomaa hyvä, Pienin askelin, Molli ja Piki sekä Kimochis
(Meirän vasu 20.6.2017, 22–25).

Seinäjoen pedagogisten erityisyyksien lisäksi Meirän vasun kymmennessä lu-
vussa kerrotaan varhaiskasvatuksen toteuttamisesta pienryhmätoimintana ja siitä,
miksi se on haluttu valita menetelmäksi Seinäjoen varhaiskasvatukseen. Myös osal-
lisuuden merkitystä Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukselle esitellään Meirän
vasun kymmennessä luvussa. (Meirän vasu 20.6.2017, 22–25.) Lisäksi kymme-
nessä luvussa avataan kaiken varhaiskasvatustoiminnan arviointia ja sen mer-
kitystä kehittyvälle varhaiskasvatukselle. Seinäjoella arviointi toteutuu erilaisina ti-
meinä, palaverina, suunnittelupäivinä sekä kehityskeskusteluina. (Meirän vasu
20.6.2017, 22–25.)

Meirän vasun 11. ja 13. luvuissa kerrotaan Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuk-
sen oppimisympäristöistä sekä pedagogisesta viitekehuksesta (Meirän vasu
20.6.2017, 26–27; 31–32). Yhdennessätoista luvussa kuvataan tarkemmin, millaisia
varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä Seinäjoen kaupunki haluaa asukkailleen
tarjota. Lisäksi luvussa kerrotaan, miten Meirän vasun koonnut työryhmä on selvit-
tänyt lasten ajatuksia hyvästä oppimisympäristöstä. (Meirän vasu 20.6.2017, 26–
27.) Pedagogisen toiminnan viitekehystä käsiteltäessä kolmannessatoista luvussa
Seinäjoen erityispiirteiksi mainitaan varhaiskasvatuksen johtoryhmän laatimat visiot
ja strategiat. Lisäksi luvussa mainitaan Seinäjoen pedagogisen johtamisen pohjana
käytettävä Ediva–kehittämismallikko sekä Vuosikello. (Meirän vasu 20.6.2017, 31–
32.)

Meirän vasun 12. luku puolestaan on kokonaisuudessaan jätetty Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen toteuttaman yhteistyön sekä yhteistyötahojen esittelylle. Luvun mukaan huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on toiminnan perusta, ja sitä onkin hoidettava tarkasti. Seinäjoella tätä yhteistyötä vaalitaankin erilaisilla aktiivisilla vanhempainryhmillä. (Meirän vasu 20.6.2017, 28–30.) Vanhempien lisäksi Seinäjoen varhaiskasvatus tekee aktiivisesti yhteistyötä alueen perusopetuksen, liikuntapaikkojen, kirjastojen, seurakunnan sekä kulttuurin tuottajien ja lähiympäristön toimijoiden kanssa (Meirän vasu 20.6.2017, 28–30).

Yhteistyöstä puhutaan Meirän vasussa myös luvussa 17, jossa korostetaan vielä erikseen varhaiskasvatuksen ja Seinäjoen evankelis-luterilaisen seurakunnan yhteistyöstä. Lisäksi seitsemännessätoista luvussa kerrotaan, kuinka Seinäjoen varhaiskasvatus pyrkii hyödyntämään opetuksessaan lasten erilaisia kulttuuritaustoja. (Meirän vasu 20.6.2017, 39–52.) 20. lukuun on erikseen kirjattu varhaiskasvatuksen toteuttamasta yhteistyöstä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Tällä yhteistyöllä tarkoitetaan Meirän vasussa erilaisia neuvolatyöryhmiä, psykologi- ja perheneuvolapalveluita, Seinäjoen perhekeskus Sokkelia, kuntoutusta, lastensuojelua, erikoissairaanhoidtoa, vammaispalveluita sekä perusopetusta. (Meirän vasu 20.6.2017, 56.)

Meirän vasun viimeisissä, luvuissa 18–22, kerrotaan Seinäjoen varhaiskasvatuksen toimintavavoista, kun on kyse lasten kielen ja kulttuurin kehityksestä, erityisen tuen tarpeesta ja sen toteuttamisen valtakunnallisista periaatteista sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä (Meirän vasu 20.6.2017, 53–59). Kahdeksannessaatoista luvussa kerrotaan Seinäjoella olevan S2-korrdinaattori, jonka tehtävänä on suunnitella ja järjestää eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten suomen kielen opettaminen. (Meirän vasu 20.6.2017, 53–54.)

Meirän vasun yhdeksännentoista luvun mukaan Seinäjoen varhaiskasvatuksen toteuttama kasvun ja opetuksen tuki toteutuu kolmen tason mukaisesti: yleinen, tehostettu sekä erityinen tuki (Meirän vasu 20.6.2017, 57–58). Tällaisen tuen lisäksi Seinäjoki on Meirän vasun 20. luvun mukaan mukana valmistelemassa Etelä-Pohjanmaan Nepsy-palveluverkostoa, jolla tuetaan lapsia sekä heidän perheitään lasten ja nuorten neuropsykiatrisissa häiriöissä (Meirän vasu 20.6.2017, 56). Kaiken Seinäjoen varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen on

kiteytetty Meirän vasussa lukuun 22. Luvun mukaan varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä vastuu kuuluu Seinäjoen kaupungille, kasvatusta ja opetuslautakunnalle, varhaiskasvatuksen johdolle sekä henkilökunnalle. Nämä tahot arvioivat Meirän vasun sisältöä sekä vaikuttavuutta säännöllisesti. (Meirän vasu 20.6.2017, 59.)

5 YMPÄRISTÖKASVATUS SEINÄJOEN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMASSA

Tässä luvussa käydään läpi tutkimuksen varsinaista sisältöä eli sitä, kuinka ympäristökasvatuksen kokonaisuus on kirjattu osaksi Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma Meirän vasua. Tutkimusosio toteutui käytännössä ensin perehtymällä valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja sen jälkeen sisällön analyysin keinoin käymällä läpi Meirän vasua. Ympäristökasvatusta käsittelevien kappaleiden löytämisestä Meirän vasusta helpotti aiemmin toteutettu vasutyöryhmän jäsenten haastattelu, josta sai hyviä vinkkejä siihen, missä luvuissa ympäristökasvatus on noussut esiin. Tulosten selkeyttämiseksi on ne jaoteltu kolmeen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 määrittelemien linjausten pohjalta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 mukaan ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristöstä, oppiminen ympäristöstä ja toimiminen ympäristön puolesta, ja näiden otsikoiden alle myös Meirän vasusta löytyneet tutkimustulokset on lajiteltu.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti Meirän vasusta löytyy oma lukunsa ympäristökasvatuksen toteuttamisesta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44–46). Mutta sen lisäksi Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman laatinut työryhmä on pitänyt tärkeänä toteuttaa varhaiskasvatustain (L 19.1.1973/36) vaatimuksen varmistaa lapsille kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö, jossa on huomioituna lapsen ikä ja kehitys, tilojen ja välineiden asianmukaisuus sekä esteettömyys. Meirän vasun (20.6.2017, 4-6) mukaan Seinäjoella varhaiskasvatuspalveluita tulee tuottaa sellaisissa varhaiskasvatusympäristöissä, jotka mahdollistavat varhaiskasvatustain mukaisten tavoitteiden saavuttamisen mahdollisimman tasa-arvoisesti alueesta riippumatta. Lisäksi vasutyöryhmä on halunnut sisällyttää ympäristökasvatuksen ajatukset osaksi koko varhaiskasvatussuunnitelmaa nostamalla ne esiin jo varhaiskasvatussuunnitelman arvoja pohdittaessa. Tämä oli työryhmän mielestä selkeä linjaus, sillä luonto ja ympäristö ovat myös koko Seinäjoen kaupungin toimintaa ohjavia arvoja. (Vasutyöryhmän jäsenten haastattelu 8.3.2018.)

5.1 Oppiminen ympäristössä

Oppimisella ympäristössä tarkoitetaan varhaiskasvatussyhteisön toimista ympäröivässä luonnossa sekä rakennetussa ympäristössä. Näin varhaiskasvatukseen osallistuvat lapset pääsevät tutkimaan omaa elinpiiriään ja saamaan myönteisiä ympäristökokemuksia. Lapset oppivat nauttimaan omasta lähiympäristöstään ja samalla heidän ympäristösuhteensa vahvistuu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44–46.) Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen varhaiskasvatussuunnitelmassa lasten ympäristössä oppiminen on huomioitu monella eri tavalla sekä useassa eri kohdassa, sillä Seinäjoki on Meirän vasun (20.6.2017, 18–21) mukaan kehittyvä ja kasvava kaupunki, joka tarjoaa lapsille kulttuurisesti, kielellisesti ja kasvatuksellisesti monipuolisen kasvamisympäristön.

Parhaiten ympäristöstä oppiminen näkyy Meirän vasussa erilaisten oppimisympäristöjen ja niiden merkitysten korostamisena. Oppimisympäristöjen monipuolisuus ja kehittäminen onkin yksi Meirän vasun painopisteistä (Meirän vasu 20.6.2017, 4–6). Meirän vasun mukaan oppimista ei ole sidottu mihinkään tiettyyn paikkaan, vaan sitä voi tapahtua kaikkialla, minkä takia Meirän vasussa tarkoitetut oppimisympäristöt pitävät sisällään fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön, joiden avulla lapsille taataan monipuolisia, motivoivia, turvallisia ja terveellisiä oppimisympäristöjä. (Meirän vasu 20.6.2017, 10–12; 26–27.) Meirän vasussa (20.6.2017, 26–27) tällaisiksi oppimisympäristöiksi luetaan kaikki lasten varhaiskasvatuksessa toteutuvat ympäristöt kuten varhaiskasvatuspalveluiden sisällä ja ulkona olevat ryhmätilat, käytävät, pihat ja lähimaasto, leikkipuistot sekä liikuntahallien salit.

Näiden ympäristöjen jatkuvan kehittämisen tulee olla varhaiskasvatuksen keskiössä (Meirän vasu 20.6.2017, 4–6). Meirän vasun (20.6.2017, 18–21; 49–52) mukaan erilaisten elin- ja oppimisympäristöjen tutkimisessa ja tutustumisessa on aina kuitenkin muistettava arvioida ympäristön turvallisuutta ja opetettava lapsillekin rohkeaa tutustumista, mutta samalla turvallista toimimista luonnossa tai rakennetussa ympäristössä. Lapsia tulee ohjata vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan niin varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä, heidän lähiympäristössään ja -luonnossaan kuin liikenteessäkin.

Meirän vasuun (20.6.2017, 18–21) on kirjattu, että oppimisympäristöjä suunniteltaessa, rakennettaessa ja kehitettäessä on syytä muistaa lasten oikeus osallistua heidän elämäänsä vaikuttaviin toimiin. Lasten omien ajatusten tulee näkyä oppimisympäristöissä, sillä niihin liittyvät havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämisessä sekä kehittävät heitä ajattelijoina ja oppijoina (Meirän vasu 20.6.2017, 47–49.) Samalla Meirän vasussa (20.6.2017, 26–27) kuitenkin muistutetaan, että varhaiskasvattajilla on tästä huolimatta vastuu leikkiä edistävien, pedagogisesti tarkoituksen mukaisten, oppimista ja oivaltamista tukevien varhaiskasvatusympäristöjen takaamisesta. Varhaiskasvattajien on pidettävä kiinni varhaiskasvatuksen kiireettömyydestä ja keskittymistä tukevista ympäristöistä. He luovat jokaiseen päivään selkeän ja suunnitelmallisen mutta silti joustavan rakenteen, jossa lasten omat ”kädenjäljet” näkyvät (Meirän vasu 20.6.2017, 22–25). Meirän vasua (20.6.2017, 26–27) varten lasten ajatuksia toimivista oppimisympäristöistä selvitettiin varhaiskasvattajien lapsille toteuttamalla kyselyillä, alueen päiväkoodeissa. Meirän vasun mukaan, jotta oppimisympäristöt vastaavat tarkoitustaan joka hetki, on niitä arvioitava säännöllisesti. Tämä tapahtuu pedagogisen arvioinnin sekä lasten ja henkilöstön tuottaman tiedon ja dokumenttien avulla. (Meirän vasu 20.6.2017, 33–34, 57–58.)

Meirän vasusta (20.6.2017, 49–52, 55) käy ilmi, että oppimisympäristöjen lisäksi lapset pääsevät oppimaan ja kehittymään monissa muissakin heille keskeisissä ympäristöissä, joihin lukeutuvat arjen kaikki ympäristöt, kuten koti, varhaiskasvatus ja myöhemmin koulu sekä vapaa-ajan erilaiset ympäristöt. Nämä kaikki lasten elinympäristöt on haluttu nostaa osaksi Meirän vasua, sillä varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti lapsen elinpiiri laajenee ensimmäisen kerran kodin ulkopuolelle varhaiskasvatuksen alkaessa, jolloin lasten kasvuympäristöjen moninaisuus nousee erityisen tarkastelun kohteeksi (Meirän vasu 20.6.2017, 45–47.) Yhteistyö näiden lapsen elinympäristössä toimivien tahojen kanssa tukee lapsen ympäristöjen monipuolisuutta ja toimivuutta sekä edistää samalla varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamista (Meirän vasu 20.6.2017, 28–30).

Näiden edellä lueteltujen lasten elinympäristöjen tulee Meirän vasun mukaan muodostaa kokonaisuus, jossa yhteistyö toimii kaikkia toimijoita tukevasti. Lasten eri elinympäristöjen kunnioittaminen korostuukin Meirän vasussa erityisesti, koska se

on yksi seinäjokisista arvoista, joka on haluttu tuoda Seinäjoen kaupungin linjausten mukaisesti myös osaksi Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Meirän vasu 20.6.2017, 17.)

5.2 Oppiminen ympäristöstä

Varhaiskasvatuksen kautta lapset pääsevät oppimaan ympäristöstään uusia asioita sekä taitoja. Esimerkiksi luonnon eri ilmiöitä koskevan havainnoinnin ja keskustelujen kautta lasten luonnon tuntemus kasvaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44–46.) Ympäristöstä oppimisella tarkoitetaan nimensä mukaan Meirän vasussa niitä taitoja ja oivalluksia, joita erilaisten ympäristöjen ja yhteisöjen hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa lapsille tarjoaa (Meirän vasu 20.6.2017, 18–21). Meirän vasun (20.6.2017, 45–47) mukaan myös lähiyhteisön moninaisuus ja alueellisten ominaispiirteiden hyödyntämisen katsotaan lukeutuvan vahvasti ympäristöstä oppimiseen. Jotta lapset saavat eri ympäristöistä kaiken mahdollisen opin irti, on oppimisympäristöjen esteettisyyteen, innostavuuteen, saatavilla oleviin ja monipuolisiin välineisiin sekä materiaaleihin kiinnitettävä huomiota. Lisäksi lapset tarvitsevat riittävästi ohjausta ja rohkaisua aikuisilta. (Meirän vasu 20.6.2017, 18–21; 41–44.)

Meirän vasussa (20.6.2017, 4-6) Seinäjokisuus ja ympäristöstä oppiminen ilmenevät luonnon ja lasten oman elinympäristön kunnioittamisen opetteluna sekä siinä piilevien mahdollisuuksien havaitsemisena. Tällä tarkoitetaan jo varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden taustalla ollutta ajatusta siitä, että lapset oppivat, kasvavat ja kehittyvät vuorovaikutuksessa lähiympäristönsä sekä siinä toimivien ihmisten kanssa. Tällöin he pääsevät jäljittelemään toisten ihmisten toimintaa sekä havainnoimaan, tarkkailemaan ja oppimaan omasta ympäristöstään. Oppimiskokemusten tehostamiseksi lapsille pitää luoda mahdollisuuksia leikkiä, liikkua, tutkia ja ilmaista itseään, ratkoa erilaisia tehtäviä sekä toteuttaa eri taiteita ja kokea oppimisen iloa elinympäristössään (Meirän vasu 20.6.2017, 16). Tällaisen pedagogisesti ohjatun toiminnan kautta lapset oppivat tekemään omia valintojaan sekä vaikuttamaan omaan elämäänsä (Meirän vasu 20.6.2017, 17).

Meirän vasun (20.6.2017, 17; 36–38) mukaan lasten ympäristöstä oppiminen toteutuu Seinäjoen varhaiskasvatuksessa parhaiten leikkiympäristön kunnioittamisen ja

siitä huolehtimisen opetteluna. Lisäksi ympäristöön tutustutaan metsä- ja puistoretkillä, eri vuoden aikoja ja luonnon ilmiöitä tarkastellaan. Myös eteläpohjalaista kulttuuriperintöä vaalitaan ja siirretään varhaiskasvatuksen kautta eteenpäin uusille sukupolville. Lisäksi ympäristöstä oppimista hyödynnetään Meirän vasussa eri varhaiskasvatuksen osa-alueiden opettamisessa lapsille. Esimerkiksi erilaisten digitaalisten oppimisympäristöjen kautta lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Lisäksi lasten monilukutaitoa harjoitellaan, jotta lasten taito ymmärtää erilaisia viestejä sekä ympäröivän maailman moninaisuutta kehittyä. (Meirän vasu 20.6.2017, 18–21.)

Lapsia ohjataan Meirän vasun (20.6.2017, 47–49) mukaan kiinnittämään huomiota heidän kasvuympäristössään ja joka päiväisessä elämässään ilmeneviin matemaattisiin tilanteisiin, kuten ympäristössä havaittaviin lukumääriin. Näin varhaiskasvatusta kehittää matemaattisen ajattelun eri vaiheissa olevien lasten taitoja. Ympäristön teknologiaa ja teknologisia ratkaisuja havainnoimalla taas varhaiskasvatuksessa olevia lapsia kannustetaan tutustumaan tutkiviin ja kokeileviinkin työtapoihin, sekä löytämään omia, luoviakin ratkaisuja. Tällainen ympäristön teknologian tarkastelu voi Meirän vasun mukaan tarkoittaa esimerkiksi lelujen ja niiden toimintaperiaatteiden pohtimista. (Meirän vasu 20.6.2017, 47–49). Lisäksi Meirän vasu (20.6.2017, 39–41) pitää tärkeänä ottaa varhaiskasvatuksessa huomioon lasten erilaiset kielelliset ympäristöt. Tällaisen kielellisen ja kulttuurisen monianisuuden näkyväksi tekeminen tapahtuu yhteistyössä huoltajien kanssa. Näin varhaiskasvatuksessa pystytään luontevasti hyödyntämään lähiympäristön eri kieliä lasten kielitietoisuuden kehittämisessä. Samoin varhaiskasvatuksen eri ääniympäristöjen havainnoinnilla pystytään kehittämään lasten musiikillista ilmaisua, tuottamaan heille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta musiikkiin (Meirän vasu 20.6.2017, 41–44). Lasten kuvalliseen ilmaisuun ympäristöstä oppiminen on Meirän vasussa (20.6.2017, 41–44) liitetty havainnoimalla lasten kanssa luonnon ja rakennetun ympäristön kohteita. Vuorovaikutteisen ympäristön hyödyntämisen kautta kehitetään siis kokonaisvaltaisesti lasten ajattelun ja oppimisen taitoja. (Meirän vasu 20.6.2017, 18–21).

5.3 Toimiminen ympäristön puolesta

Varhaiskasvatuksessa lapsia ohjataan toimimaan ympäristön puolesta opettamalla luonnon kunnioittamista sekä kestävään elämäntapaan kasvamista. Käytännössä tämä tarkoittaa roskaamattomuuden, kohtuullisuuden ja säästämisen, vastuullisen ruokailun, energian säästämisen ja lajittelun sekä kierrätyksen opettelemista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 44–46.) Meirän vasua (20.6.2017, 4-6) luodessa on ympäristön puolesta toimiminen huomioitu osittain jo Seinäjoen kaupungin toimintaa ohjaavien asiakirjojen ja arvojen, kuten Seinäjoen Energian säästöohjelman sekä elinikäisen oppimisen ja kestävä kehityksen arvojen, takia. Lisäksi elinympäristön kunnioittaminen ja kestävään kehitykseen kasvattaminen ovat Meirän vasun mukaan koko Seinäjoen arvoja (Meirän vasu 20.6.2017, 17). Meirän vasu on myös sitoutunut varhaiskasvatuslain (L 19.1.1973/36) velvoittamiin tavoitteisiin ohjata lapsia eettiseen, vastuulliseen ja kestävä elämäntapaa edistävään elämään.

Konkreettisesti Seinäjoella Meirän vasun mukaan toimitaan ympäristön puolesta keskittämällä varhaiskasvatusta uusiin tai peruskorjattuihin sekä entistä suurempiin yksiköihin, jotta alueellinen pysyvyys ja terveelliset sekä turvalliset ympäristöt pysytään varhaiskasvatuksessa varmistamaan (Meirän vasu 20.6.2017, 4-6). Erilaisia varhaiskasvatuksen tiloja hyödynnetään suunnitelmallisesti ja joustavasti, kuten toimintoja porrastamalla (Meirän vasu 20.6.2017, 22–25). Kaikessa toiminnassa huomioidaan kestävä elämäntavan ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset ulottuvuudet. Välineiden ja tilojen kanssa pyritään niiden yhteiskäyttöön, kohtuullisuuteen, säästäväisyyteen, korjauttamiseen ja uusiokäytön hyödyntämiseen. (Meirän vasu 20.6.2017, 22–25.) Luonnonläheisyyteen ja luonnonmukaisuuteen kiinnitetään aina huomiota ravinnon ja materiaalien hankinnassa (Meirän vasu 20.6.2017, 9). Esimerkiksi Meirän vasun (20.6.2017, 49–52) mukaan ruokapalveluissa Seinäjoen varhaiskasvatus hyödyntää lähiseudun liha- ja maitotuotteiden valmistajia sekä oman maakunnan peruna-, kasvis- ja leipomotuotteita. Kestävä kehityksen katsotaan olevan yhtä tärkeä arvo ruokahuollossa kuin maittavuuden, terveellisuuden ja taloudellisuudenkin. Lisäksi kausituotteet huomioidaan erikseen ja biojätteen määrää Seinäjoen varhaiskasvatuspalveluissa pyritään vähentämään.

Meirän vasuun (30.6.2017, 47–49) on lisäksi erikseen kirjattu kappale ympäristökasvatuksen opettamisesta Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa. Sen mukaan ympäristökasvatuksella halutaan vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimintaa ympäristössä sekä ohjata heitä kestävään elämäntapaan. Ympäristökasvatus sisältää varhaiskasvatuksen lähiluonnon ja rakennetun ympäristön hyödyntämisen oppimisen kohteina sekä lasten oppimisympäristöinä. Näiden ympäristöjen tutkiminen ja niihin tutustuminen ovatkin tärkeä osa lasten varhaiskasvatusta. Meirän vasun mukaan ympäristöistä ja niiden ilmiöistä keskustelemalla lapsille päästään opettamaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä ja vahvistamaan näin lasten luonnon tuntemusta. Lapsia tulee varhaiskasvatuksessa ohjata kunnioittamaan luontoa, kasveja ja eläimiä sekä kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin. Näiden taitojen kehittymistä ja harjoittelua sekä kestävä elämäntavan sisäistämistä ympäristökasvatuksella onkin tarkoitus harjoitella. Lisäksi luontoa tulee hyödyntää esteettisenä, rauhoittumisen paikkana. Kaikki tällainen ympäristökasvatuksen mukainen toiminta on osa luonnon puolesta toimimista, sillä sen avulla kasvatetaan uusia kestävä elämäntavan omaksuneita kansalaisia.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Meirän vasussa on kattavasti huomioituna kaikki varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin 2016 (44–45) kirjatut ympäristökasvatuksen ulottuvuudet. Lisäksi Meirän vasu täyttää varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden varhaiskasvatuksessa toteutettavalle ympäristökasvatukselle asettamat tavoitteet, joiden mukaan lasten luontosuhdetta tulee vahvistaa, ympäristössä vastuullisesti toimimista opettaa sekä ohjata heitä kohti kestävämpää elämäntapaa. Tämän pitäisi varhaiskasvatuksessa yleensäkin sujua melko mutkattomasti, sillä pienet lapset oppivat ympäristövastuullisuutta nopeasti, jos ympäristö tarjoaa mallin sekä perustelut käytökselle (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 12). Kun kasvattaja on itse sisäistänyt ja sitoutunut ympäristökasvatuksen ja kestävän kehityksen arvoihin ylläpitää ja säästää luontoa, hän voi näin omalla toiminnallaan tuoda lapsille hyvän esimerkin (Parikka-Nihti 2011, 15). Vaikka lapset eivät ympäristökasvatuksen kokonaisuutta vielä hahmotakaan, on heidän helppo omaksua heille tarjottu malli toimia. Lapset hyväksyvät ympäristömyönteiset toimintatavat luonnollisina ja yhtenäisinä kokonaisuuksina, kun he näkevät aikuistenkin toimivan niin. (Vienola 2000, 221–232.)

Meirän vasussa ympäristökasvatus on huomioitu eniten erilaisten oppimisympäristöjen tarjoamisella sekä niiden merkityksen tiedostamisella ja auki kirjoittamisella. Erilaiset oppimisympäristöt onkin Meirän vasussa huomioitu melkein jokaisessa luvussa. Tämän lisäksi ympäristökasvatuksesta on Meirän vasuun kirjattu runsaasti kestävän kasvun ja kehityksen huomioimisena sekä luontoympäristöjen merkityksen ymmärtämisenä. Juuri lapsuus onkin aikaa, jolloin perusta ympäristöarvoille, käsityksille ja tavoille toimia ympäristössä luodaan. Näihin lapsen saamiin ympäristökäsityksiin vaikuttavat kaikkein eniten sosiaalinen yhteisö sekä ympäristö, joissa he lapsuuttaan elävät. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 11–12.)

Meirän vasussa on myös runsaasti esillä yhteistyön tekemisen merkitys Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen sekä eri tahojen välillä. Yhteistyötahoilla tarkoitetaan Meirän vasussa muun muassa lasten vanhempia ja muuta perhettä, kouluja, vapaa-ajan harrastuksia, sosiaali- ja terveydenhuoltoa, kulttuuriympäristöä ja elinympäristöä. Meirän vasun mukaan yhteistyöllä lisätään lasten oppimisympäristöjen monipuolisuutta sekä toimivuutta. Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatus pyrkii

tarjoamaan alueensa perheille mahdollisimman monipuolista varhaiskasvatusta, mikä tarkoittaa erilaisten varhaiskasvatusmuotojen hyödyntämistä ja yhdistelemistä kaikessa toiminnassa, varhaiskasvatusympäristöjen aktiivista käyttöä sekä erilaisten ammattilaisten ja ihmisten luontaisten kiinnostuksen kohteiden hyödyntämistä. Käytännössä tämä toteutuu Meirän vasun mukaan Seinäjoella hyvin ja nämä näkökulmat tulevat aktiivisesti huomioiduiksi. Ympäristökasvatuksen kohderyhmän ollessa laaja ovat sen toimintamuodotkin hyvin moninaiset ja eri menetelmistä löytyy lukuisia eri käyttömahdollisuuksia. Toiminnan ollessa näin laajaa ja muuttuvaa, on kasvattajan itse asetettava taka-alalle ja antaa luonnon ja oppijan omien kokemusten olla keskiössä. Tämä onnistuu parhaiten luomalla oppijoille miellyttävä sekä turvallinen ympäristö, jossa omien kokemusten ja tuntemusten esiin tuominen sujuu luonnostaan. (Nordström 2004, 116–143.)

Monipuolisuuden ja kokonaisvaltaisuuden toteutumisen varmistamiseksi Seinäjoella on kiinnitetty erityistä huomiota lasten ja perheiden osallisuuden toteutumiseen. Seinäjoki on jo Meirän vasun tekovaiheessa huomionnut hyvin lasten ja perheiden osallisuuden kyselemällä lapsilta, millaiset oppimisympäristöt tuntuvat heistä mielekkäiltä sekä tarjoavat mahdollisimman paljon virikkeitä. Vanhemmilta taas pyydettiin kommenttia Meirän vasuun kirjatusta sisällöstä Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen järjestämissä vasuilloissa. Robert Prattin (2015, 76–102) mukaan tällainen lasten ja perheiden keskusteluun, tutkimukseen, päätöksentekoon sekä jääteiden ja luonnonvarojen hallintaa koskeviin toimiin mukaan ottaminen on kestävä kehityksen ja ympäristökasvatuksen onnistumisen kannalta tärkeää.

Meirän vasusta nousee selkeästi esille, kuinka kokonaisvaltaisen oppimisen tulee Seinäjoen varhaiskasvatuksessa olla keskiössä kaikessa toiminnassa. Tällainen lasten kokonaisvaltaisen oppimisen ja osallisuuden ajatus sopii loistavasti yhteen ympäristökasvatuksen elinikäisen oppimisen edistämisajatusten kanssa. Varhaislapsuus onkin lapselle kaikkein otollisinta aikaa ympäristöarvojen oppimiselle, luontaisen kiinnostuksen ja uteliaisuuden vuoksi, vaikka luontosuhde voikin syntyä myös myöhemmällä iällä (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 11–12). Kun lapsi jo pienenä omaksuu hyvät ympäristöarvot, eivät ne iän myötä katoa. (Salenius, Uusitalo & Karjalainen, 2016, 21.)

Ympäristökasvatus näkyy Meirän vasussa myös runsaana varhaiskasvatuspaikkojen lähiympäristön hyödyntämisenä. Varhaiskasvatuksesta siis pyritään laajasti hyödyntämään omaa ympäristöään pedagogisen toiminnan kehittämisessä. Esimerkiksi retket ympäristössä, vierailut ympäröivien toimijoiden kuten vanhainkotien ja kirjastojen toimipisteisiin sekä tilojen kuten liikuntapaikkojen yhteiskäyttö laajentavat lasten elinpiiriä sekä tarjoavat lapsille mallin ympäristön aktiivisesta hyödyntämisestä. Monipuolinen fyysinen ympäristö on osaltaan mukana vaikuttamassa lapsen kehityksen kannalta oleellisiin motoriseen ja kognitiiviseen kehitykseen (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 12).

Myös kestävät elämäntavat ja vastuullisuuden opettaminen lapsille on Meirän vasussa huomioitu hyvin. Meirän vasu tarjoaa siis varhaiskasvattajille konkreettisia vinkkejä kestäväen kehityksen edistämiseen sekä kestävien elämäntapojen huomiointiin arjessa. Osaltaan tämän ympäristökasvatuksen osa-alueen korostaminen johtuu varmasti koko Seinäjoen kaupungin kiinnostuksesta kestäväen kehitystä kohtaan. Seinäjoella on laadittu erilaisia ohjelmia energian säästämiseksi sekä kestäväen tulevaisuuden rakentamiseksi. Lisäksi Seinäjoella kaikki toiminta on suunnitelmallista ja tiloja sekä resursseja pyritään käyttämään mahdollisimman tehokkaasti. Myös paikallisuutta ja kotimaisuutta arvostetaan koko Seinäjoen alueella. Näiden seikkojen kautta myös varhaiskasvatukselle on pystytty laatimaan ja vasuun kirjaamaan selkeät ja konkreettiset ohjeet kestäväen kehityksen edistämisestä.

Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatus ja Meirän vasun laatinut työryhmä on siis yleisesti ottaen onnistunut ympäristökasvatuksen huomioimisessa varhaiskasvatussuunnitelmassaan hyvin. Meirän vasusta ympäristökasvatuksen arvot ja ajatukset voi nähdä monessa eri luvussa ja monin eri näkökulmin huomioituna. Meirän vasussa ei ole tyydytty huomioimaan vain valtakunnallisten perusteiden velvoittamaa Ympäristökasvatus-kappaletta vaan ympäristökasvatuksen tausta ajatus ja tavoitteet kulkevat koko vasutekstein taustalla. Ympäristökasvatuksesta on kirjoitettu Meirän vasuun selkeästi ja konkreettisia toimintamalleja hyödyntäen, mikä varmasti auttaa varhaiskasvattajia lisäämään ympäristökasvatusta käytännön työhönsä. Kaiken kaikkiaan ympäristökasvatus on selkeä osa Meirän vasun arvomaailmaa ja varmasti se näin myös näyttäytyy Seinäjoen varhaiskasvatuksen arjessa.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli vastata kysymyksiin mitä ympäristökasvatus on ja kuinka se näyttäytyy varhaiskasvatuksen kentällä. Lisäksi pyrkimyksenäni oli tuottaa Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukselle tietoa siitä, millainen ympäristökasvatuksen osuus on alueen varhaiskasvatussuunnitelma Meirän vasussa. Näihin kysymyksiin lähdin hakemaan vastauksia yhteistyössä Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa.

Jo ennen opinnäytetyön teon aloitusta laadin itselleni selkeän, mutta myös joustavan aikataulun, kuinka tulen opinnäytettäni työstämään. Ensimmäisenä päätin keskittyä laajan teoreettisen viitekehyksen hankintaan, sillä aihe oli minulle itselleni vielä melko vieras. Teoriaan perehtymällä koin saavani itselleni lisää varmuutta siitä mihin asioihin haluan tutkimuksessani keskittyä. Lisäksi tutkimuksen teoriapohjan luominen toimi tärkeänä ohjenuorana, lähtiessäni tekemään tutkimukseni materiaalina käyttämäni teemahaastattelurunkoa sekä ryhmähaastattelua. Myös työssä käyttämäni tutkimusmenetelmä, sisällönanalyysi, tuntui vielä vieraalle, joten tutkimusmenetelmästä kertovan teoriaosuuden kirjoittaminen ennen tutkimuksen tekoa oli tärkeää. Näin tutkimuksessa vältyttiin virheiltä ja myös työn luettavuus parani, kun lukija pystyy teoriasta selvästi havaita perehtyneisyyteni aiheeseen. Teoriasani pyrin käyttämään mahdollisimman monipuolisia lähteitä, erilaisista tutkimuksista alan lehdissä julkaistuihin artikkeleihin sekä lakiteksteihin. Pyrin työtä tehdessäni painottamaan mahdollisimman uusia julkaisuja, mikä tuotti aluksi hankaluuksia, sillä varsinkin ympäristökasvatuksesta on kirjoitettu selkeästi eniten 1900-luvulla. Vaikka alkuun saatoin olla jopa liiankin kriittinen siitä, millaista tietoa haluan työssäni käyttää, koen saaneeni koottua opinnäytetyöhöni kattavan ja mielenkiintoisen teoreettisen pohjan.

Tutkimuksen kirjoittamisessa joitain haasteita tuotti sisällönanalyysin haltuunotto, sillä menetelmänä se oli minulle täysin vieras. Nopeasti Meirän vasua läpikäydessäni pääsin kuitenkin kiinni siitä, millaisia asioita sisällönanalyysillä haetaan. Sisällönanalyysi pyrkii aina tutkittavan ilmiön tiivistämiseen ja oleellisen, tutkittavan asian, kirkastamiseen. Myös tutkittavan kohteen kytkeminen muihin tutkimuksiin sekä laajempaan kokonaisuuteen on sisällönanalyysin ydintä (Tuomi & Sarajarvi

2002, 105.) Keskityin siis Meirän vasua lukiessani poimimaan tekstistä kaikki ympäristökasvatukseen, sen arvoihin, tavoitteisiin tai toteuttamiseen, viittaavat teemat ja kokoamaan tutkimustulokseni niistä. Nämä löytämäni ympäristökasvatukseen viittaavat tekstikappaleet jaottelin tutkimustuloksissa ympäristökasvatuksen mukaisiin kolmeen ulottuvuuteen (Meirän vasu 2017, 48). Alkukankeuksista huolimatta tutkimusosion kirjoittaminen sekä tutkimusmateriaalina toimineen Meirän vasun työstö eteni tasaisesti ja melko ongelmitta. Myös aiemmin vasutyöryhmän jäsenille tekemäni teemahaastattelu toi Meirän vasun läpikäymiseen ja tutkimusosion kirjoittamiseen arvokkaita lisähuomioita, jotka osaltaan helpottivat Meirän vasun läpikäymistä ympäristökasvatuksen näkökulmasta.

Lopulta koostin teoriasta ja tutkimusosiostani mielenkiintoisen sekä selkeän opinnäytteen, jonka lupasin myös Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukselle käyttöoikeuksineen luovuttaa. Halusin työlläni tarjota lukijalle kattavan, mutta tiiviissä muodossa esitetyn katsauksen ympäristökasvatukseen. Tavoitteenani oli siis, että lukija löytää yhdestä paikasta tiedon siitä mitä ympäristökasvatuksella tavoitellaan sekä kuinka sitä voisi varhaiskasvatuksessa hyödyntää. Työstä tuli käydä ilmi kuinka varhaiskasvatussuunnitelma Meirän vasun laatinut työryhmä on saanut sisällytettyä sekä Seinäjoen kaupungin visiot että ympäristökasvatuksen osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tämän tutkimuksen tavoite oli myös auttaa Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatushenkilöstöä arvioimaan oman työnsä jälkeä sekä kehittämään Meirän vasua tulevaisuudessa. Käytännöntyötä Seinäjoen alueella tekeville varhaiskasvatushenkilöstön jäsenille tutkimus toimii muistutuksena siitä, mitä ympäristökasvatuksen tulee Meirän vasun mukaan olla. Lasten vanhemmat saavat opinnäytteeni avulla kattavan kuvan siitä, millaisen varhaiskasvatusympäristön, erityisesti ympäristökasvatuksen osalta, Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatus heidän lapsilleen tarjoaa.

Opinnäytetyötä tehdessäni pyrin pitämään tutkimuksen luotettavuuden sekä eettiset käytännöt koko ajan mielessäni, kuten mitä tahansa tutkimusta tehdessä kuuluukin. Eettisyyden varmistamiseksi tutkimuksen teossa on hyvä noudattaa *hyvää tieteilistä käytäntöä*, jonka mukaan tutkimuksen kaikissa vaiheissa tulee noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. Tiedonhankinnan, tutkimuksen teon ja tulosten arvioinnin tulee olla eettisesti kestävä, avointa ja vastuullista. Tutkimusta varten

hankittu materiaali tulee tallettaa vastuullisesti ja hävitettävä kun se on todettu tarpeettomaksi. Toisten tutkijoiden tutkimuksille ja saavutuksille on annettava niille kuuluva arvo ja niihin on viitattava asianmukaisesti. Lisäksi tutkijan tai tutkimukseen osallistuvien tietosuoja on taattava. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, [viitattu 28.7.2018].) Virheiden välttämiseksi tutkijalla itsellään on aina velvollisuus arvioida työnsä, tutkimuksen sekä tutkittavien henkilöidensä luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2006, 131–146). Käytännössä nämä *hyvät tieteelliset käytännöt* toteutuivat opinnäytetyötä tehdessä esimerkiksi keskustelemalla etukäteen tutkimukseen osallistuvien yhteistyökumppaneiden kanssa siitä, mitä seikkoja tutkimuksella pyritään nostamaan esiin ja millaista tietoa kumpikin osapuoli odottaa tutkimuksen tuottavan. Materiaalia hankkiessani kiinnitin aina huomiota siihen, että käyttämäni aineistot ovat ajankohtaisia ja oikeellisia. Pohdin myös julkaisijan sekä julkaisupaikan luotettavuuteen. Tutkimukseni teoriaa sekä tuloksia esitellessäni huomioin, että kaikkiin tutkimuksessa käytettyihin materiaaleihin viitattiin asianmukaisesti ja tutkimuksen kautta saadut tulokset esiteltiin todenmukaisesti. Tutkimukseen osallistuvien oikeutta päättää osallistumisestaan kunnioitettiin ja esimerkiksi jokaiselta haastateltavalta kerättiin henkilökohtainen, kirjallinen suostumus haastatteluihin. Myös Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukselta saamieni materiaalien käytöstä, säilytyksestä sekä asianmukaisesta hävittämisestä sovittiin etukäteen.

Tämän opinnäytetyön pyrkimyksenä oli tuottaa konkreettista hyötyä Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatukselle, kun Meirän vasun sisältöä, toteutusta ja vaikutuksia lähdetään arvioimaan. Arvioinnilla Seinäjoen kaupunki haluaa varmistaa lasten hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen edellytysten täyttymisen, laista tulevien määräysten toteutumisen sekä varhaiskasvatuksen kehittämisen (Meirän vasu 2017, 59). Tässä työskentelyssä opinnäytetyöni voi toimia ohjenuorana siitä, millaisia muutoksia ympäristökasvatuksen toteuttaminen Seinäjoen alueella onnistuakseen vaatii tai mitä jo olemassa olevia, hyviä käytäntöjä kannattaa vaalia. Lisäksi tätä opinnäytetyötä voidaan tulevaisuudessa hyödyntää myös laajemmin. Esimerkiksi nyt kun lapsille vieraampien, kuten metsämaastojen, vaikutuksia heidän immuunijärjestelmänsä kehittymiseen tutkitaan (Päiväkodin pihaan kannattaa laittaa muutakin kuin hiekkaa ja pensaita, 9.10.2018) voidaan tätä työtä käyttää esimerkkinä siitä kuinka ympäristökasvatusta voidaan varhaiskasvatuksessa lisätä. Vaikka las-

ten ja nuorten kanssa ympäristökasvatusta on totutettu jo pitkään erilaisina teema-päivinä, -viikkoina ja -vuosina sekä muuten muiden aineiden ja aiheiden sisällä, (Cantell 2004, 14.) tavoittelee tämä opinnäytetyö myös ajatusten herättämistä siitä, kuinka pienet teot arjessa lisäävät huomaamattomasti ja silti merkittävästi varhaiskasvatuksen toteuttamaa ympäristökasvatusta.

LÄHTEET

- Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Cantell, H. & Koskinen, S. 2004. Ympäristökasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä. Teoksessa: H. Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus 60–79.
- Cantell, H. 2004. Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Chawla, L. Flanders Cushing, D. 2007. Education for strategic environmental behavior. *Environmental Education Research* 13 (4), 437–452.
- EDU.fi. Ei päiväystä. Vihreä lippu: Kansainvälinen. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.1.2018]. Saatavana: http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/aihekokonaisuudet/kestava_kehitys/kumppanit/projektit/vihrea_lippu
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. p. Tampere: Vastapaino.
- FEE-Suomi. Ei päiväystä. Vihreä lippu. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.1.2018]. Saatavana: <https://www.feesuomi.fi/vihreae-lippu>
- Helenius, A. & Lummelahti, L. 2018. Varhaiskasvatus; perusteita. Helsinki: BoD-Books on Demand.
- Hilden, M. 2011. Ympäristönsuojelun synty ja nykypäivä. Teoksessa: J. Niemelä, E. Furman, A. Halkka, E-L. Hallanaro & S. Sorvari (toim.) Ihminen ja ympäristö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä. 89–99.
- Hiltunen, L. Ei päiväystä. Graduaineiston analysointi. [Verkkoaineisto]. [Viitattu 5.6.2018]. Saatavana: http://www.mit.jyu.fi/OPE/kurssit/Graduryhma/PDFt/aineiston_analysointi2.pdf
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hyvä tieteellinen käytäntö. Ei päiväystä. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. [Verkkosivusto]. [Viitattu 28.7.2018]. Saatavana: <http://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto>
- Jaakkola, H. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Kasvu: Varhaiskasvatusta ammattilaisille. 5 (2), 10–11.

- Jeronen, E. Kaikkonen, M. 2001. Ympäristökasvatuksen kokonaismallin tavoitteet ja sisällöt arvioinnin kehittämisen tukena. Teoksessa: E. Jeronen, M. Kaikkonen. (toim.) Ympäristötietoisuus: näkökulmia eri tieteenaloilta. Oulu: Oulun yliopistopaino 22–41.
- Järvenpää, E. 2.2.2006. Laadullinen tutkimus. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 4.6.2018]. Saatavana: <http://www.cs.tut.fi/~ihtesem/k2007/materiaali/luento4.pdf>
- Keisteri-Sipilä, E. 2017. Liikuttava luonto: Lähellä koko perhettä. Helsinki: Metsäkustannus Oy.
- Kettunen, I. 2015. Luonnon lapset. Kasvu: Varhaiskasvatuksen ammattilaisille. 4. (2), 6-10.
- Koskinen, S. 2010. Lapset ja nuoret ympäristökansalaisina. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 98.
- L 19.1.1973/36. Varhaiskasvatuslaki.
- Lahti, L. K. 2000. Ympäristökasvatuksen sekä ympäristö ja luonnontiedon merkityseroista. Teoksessa: P. Väisänen, E. Savolainen, J. Enkenberg. (toim.) Opettajatiedon kipinöitä: Kirjoituksia pedagogiikasta. Joensuu: Joensuun yliopiston Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. 205–220.
- Louhimaa, E. 2005. Kestävä kehitys ja ympäristökasvatuksen todellisuus. Teoksessa: T. Kiilakoski, T. Tomperi & M. Vuorikoski. (toim.) Kenen kasvatus: Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino 217–244.
- Loukola, M-L. 2007. Kestävän elämäntavan oppiminen: Kestävä kehitys opetukseen, arkikäytäntöihin ja toimintakulttuuriin. Helsinki: Opetushallitus.
- Meirän vasu. 20.6.2017. Seinäjoki.fi. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 22.5.2018]. Saatavana: https://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/paivahoitojakoulutus/varhaskasvatus/varhaiskasvatuksenlomakkeet/r11ju2jVb/Seinajoen_kaupungin_varhaiskasvatussuunnitelma_Meiran_vasu_2017.pdf
- Metsäyhdistys. 11.10.2017. Design-suuntautunut pedagogiikka (Case Forest). [Verkkosivu]. [Viitattu 26.1.2018]. Saatavana: <https://www.smy.fi./dop/>
- Nikkinen, I. 2001. Metsämörri. 2. p. Helsinki: Rakennusalan Kustantajat RAK, Kustantajat Sarmala Oy. Suomen Latu.
- Opetushallitus a. Ei päiväystä. Varhaiskasvatus. [Verkkosivu]. [Viitattu 5.2.2018]. Saatavana: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus

- Opetushallitus b. Ei päiväystä. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat otetaan käyttöön koko maassa. [Mediatiedote]. [Viitattu 6.2.2018]. Saatavana: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus/103/0/paikalliset_varhaiskasvatussuunnitelmat_otetaan_kayttoon_koko_maassa
- Parikka-Nihti, M. 2011. Pieniä puroja: Kasvua kohti kestävää kehitystä. Lasten keskus.
- Parikka-Nihti, M. Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä: Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Peimarin Latu ja Polku ry. Ei päiväystä. Metsämörri. [Verkkosivu]. [Viitattu 23.1.2018]. Saatavana: https://www.peimarinlatujapolku.net/nain_liikumme/metsamorri/
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96. 16. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 8.1.2018.] Saatavana: http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Pokka, H. 2001. Esipuhe. Teoksessa: P. Harju-Autti, A. Neuvonen & L. Hakkarainen. Ympäristötietoisuus: Suomalaiset 2010-lukua tekemässä. Helsinki: Ympäristöministeriö & Rakennustieto Oy 5-6.
- Pratt, R. 2015. Practical possibilities and pedagogical approaches for early childhood education for sustainability: The Kenmore West story. Teoksessa: Davis, J. (toim.) Young children and the environment: Early education for sustainability. 2. uud. p. Cambridge University Press 76–102.
- Päiväkodin pihaan kannattaa laittaa muutakin kuin hiekkaa ja pensaita. 9.10.2018. Yle Uutiset. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 9.10.2018]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-10437405>
- Räsänen, H. Ei päiväystä. Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 4.6.2018]. Saatavana: http://www.hamk.fi/verkostot/kudos/menetelmat/documents/4_kvalitatiiviset_tutkimusmenetelmaet.pdf
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. 7.3.2 Sisällönanalyysi. Kvali-MOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 1.6.2018]. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html
- Salenius, S., Uusitalo, E. & Karjalainen, A-L. 2016. Ympäristökasvatusta päiväkoitiin. Kasvu: Varhaiskasvatuksen ammattilaisille. 5 (1), 21.
- Suomen luonnonsuojeluliitto. Ei päiväystä. Ympäristökasvatus ja tavoitteemme Suomen luonnonsuojeluliitossa. [Verkkosivu]. [Viitattu 19.1.2018]. Saatavana: <https://www.sll.fi/mita-me-teemme/ymparistokasvatus/tavoitteemme>

- Sytnik, K. M. 1985. Living in the environment: A sourcebook for environmental education. Teoksessa: L. S. Cherednichenko, V. G. Sakhaev, P. Ledebinsky, V. V. Voloshin & V. A. Kolybin. Kiev: Naukova Dumka Publishers.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1.-4. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 5. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkijan ABC. Ei päiväystä. RajatOn. [Verkkosivu]. [Viitattu 4.6.2018]. Saatavana: [https://rajatontatiedekasvatusta.wordpress.com/tutkijan-abc/#Laadullinen%20\(Kvalitatiivinen\)%20ja%20M%C3%A4%C3%A4r%C3%A4llinen%20\(Kvantitatiivinen\)%20tutkimus](https://rajatontatiedekasvatusta.wordpress.com/tutkijan-abc/#Laadullinen%20(Kvalitatiivinen)%20ja%20M%C3%A4%C3%A4r%C3%A4llinen%20(Kvantitatiivinen)%20tutkimus)
- UNESCO-toimikunta 1991. L.K. Lahti 2000. Ympäristökasvatuksen sekä ympäristö ja luonnontiedon merkityseroista mukaan. Teoksessa: P. Väisänen, E. Savolainen, J. Enkenberg. (toim.) Opettajatiedon kipinöit: Kirjoituksia pedagogiikasta. Joensuu: Joensuun yliopiston Savonlinnan opettajankoulutuslaitos 210.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Helsinki: Opetushallitus. Saatavana: https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2006. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56.
- Varsinais-Suomen kestävä kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskus. 19.2.2018. Ympäristökasvatus: Ympäristökasvatusta yhteistyöllä. [Verkkosivu]. [Viitattu 3.7.2018]. Saatavana: <https://www.valonia.fi/fi/yritykset/ympaeristoekasvatus>
- Vasutyöryhmän jäsenten haastattelu. 8.3.2018.
- Venäläinen, M. 1992. Mitä on ympäristökasvatus. Teoksessa: A. Kajanto (toim.) Ympäristökasvatus. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy 13.
- Vienola, V. 2000. Kokemuksia päiväkodin ympäristökasvatuksesta. Teoksessa: P. Väisänen, E. Savolainen, J. Enkenberg. (toim.) Opettajatiedon kipinöit: Kirjoituksia pedagogiikasta. Joensuu: Joensuun yliopiston Savonlinnan opettajankoulutuslaitos 221–232.
- Vihreä lippu. Ei päiväystä. Ohjelman esittely. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.1.2018]. Saatavana: <http://vihrealippu.fi/esittely/>

Wolff, L-A. 2004. Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa: H. Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus 18–29.

Ympäristökasvatus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. FEE Suomi. [Viitattu 15.12.2017].
Saatavana: <https://www.feesuomi.fi/ymparistokasvatus>

Ympäristöministeriö. 26.6.2017. Mitä on kestävä kehitys. [Verkkosivu]. [Viitattu 10.1.2018]. Saatavana: http://www.ym.fi/fi-fi/ymparisto/kestava_kehitys/mita_on_kestava_kehitys